וועטער
וואלקנדיק, קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910 PUBLISHED DAILY

דאס אידישע וואָרט

THE GATEWAY OF THE WEST.

THE ISRAELITE PRESS

זון אויפגאנג — 5.
זון אונטערגאנג — 7.49

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 21, No. 86. Monday May 4, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג יז' אייר, תרצ"א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY MAY 11 1931

אגב - אורחא
פון מארק

די צוקונפט פון דער אידישער שפראך דא אין לאנד

ווען די געשיכטע וואלט געגאנגען אין א גלייכער ליניע, וואלט מען אפשר מיט א היבשער מאס פון זיכערקייט געקאנט נאך מיט עטלעכע צענדליק יארן צוריק פאראויסזעען דעם זיכערן אונטערגאנג פון דער אידישער שפראך דא אין לאנד אין משך פון 25 יאר צייט.

נו, זיינען טאקע געווען אזעלכע נביאים (ווי די קאהאניסטן) וואס האבן מיט איבער 30 יאר צוריק פאראויסגעזאגט, אז אין משך פון די קומענדיקע 25 יאר וועט אידיש אונטערגיין, — ד. ה., מיט א יאר 5 צוריק האט שוין כמעט קיין זכר ניט געדארפט בלייבן פון אידיש.

די נבואה האט געדארפט באזונדערס מקויים ווערן דערפאר, ווייל אין די הענט פון יענע "נביאים" האט געשפילט א פאקט וואס איז געווען זייער א שטארקער...

וואלד שריפות בושעווען צו צפון פון וויניפעג; מעטלאק איז ווי דורך א נס געראטעוועט געווארן פון פארניכטונג

180 זומער קאטעדזשעס און וואוינונגען זיינען שיר ניט פארניכטעט געווארן לעצטע נאכט, און זיי זיינען געראטעוועט געווארן בלויז א דאנק א פלוצימדיקער ענדערונג פונם ווינט

דער באקאנטער זומער רעזארט פון מעטלאק, ניט ווייט פון וויניפעג ביטש, איז נעכטן צוויי מאל געווען אין געפאר פון פארניכטונג פון די וואלד שריפות וואס בושעווען אין יענעם געגנט. דעם ערשטן מאל איז דאס פייער פארהאלטן געווארן א דאנק דער אנשטרענגונג פון צענדליקער מענשן וואס האבן מיט מסירת נפש געארבעט אויף דער אויסלעשונג פון דער שריפה. און דעם צווייטן מאל, ארום 11 אזייגער ביינאכט, ווען די אויסגעמוטשעטע פייער-קעמפער האבן שוין גארנישט ניט געקאנט מאכן מיט די אנקומענדיקע פלאמען, האט זיך פלוצלונג געענדערט די ריכטונג פונ'ם ווינט, און דאס שטעטל איז אזוי ווי דורך א נס געראטעוועט געווארן.

פון קעמפן קענען די פלאמען דורך אויסרייניקן דעם באדן פון אויף זייער וועג אין דורך פאראקערן אים. די פלאמען האבן געבושעוועט אויף א פראנט פון ארום 2½ מייל, און אין איין פונקט האבן זיי דערגרייכט ביז עטלעכע הונדערט יארד פון די הייזער פון מעטלאק.

ווען די געפאר איז אין אוונט שוין געווען פארביי און די פייער-לעשער זיינען אוועק אפכאפן דעם אטעם נאך א שווערן טאג ארבעט, האט זיך צו זיי דערטראגן די נייעס פון א נייעם פייער, וואס טראגט זיך מיט'ן ווינט פון דרום-מערב פון מעטלאק.

אין מעטלאק זיינען דא 155 זומער קאטעדזשעס און 25 שטענדיקע וואוינונגען.

וואלד שריפות ווערן באריכטעט אויך פון אנדערע פונקטן צו צפון פון וויניפעג.

ברויט אין ענגלאנד ביליקער ווי אנדערשוואו

לאנדאן, מאי 3. — ברויט איז ביליקער אין ענגלאנד ווי אין די מייסטע אנדערע לענדער אין דער וועלט, האט סער מאלקאלם ראבערטסאן דערקלערט ביים יערלאכן צוזאמענפאר פון דער גרויסער תבואה פירמע ספילערס לימיטעד, אין קארדיף.

א פיר-פונטיק לאבן ברויט, האט ער געזאגט, קאסט אין דייטשלאנד 35 סענט; אין שוועדן, 36 סענט; אין קאנאדע, 26 סענט; אין אויסטראליע 22 סענט. בעת אין ענגלאנד קאסט ער בלויז 14 סענט.

וויכטיקע זיצונג פון עקזעקוטיווע פון אימיגר. הילף פאראיין

א ספעציעלע פארזאמלונג פון דער עקזעקוטיווע פונ'ם אידישן אימיגראנטן הילף פאראיין ווערט אפגעהאלטן אין אפיס פון "דאס אידישע ווארט". מארגן (דינסטאג), פונקט 8.15 אוונט. די זיצונג וועט זיך ענדיקן 9 אזייגער, אויב אלע וועלן קומען אין צייט.

בריטישע מזרחים אומצופרידן מיט פרעמיער מאקדאנאלדס בריוו

וועלן פארזעצן קאמף פאר צוריקציאונג פון ווייסן פאפיר

(ספעציעל פאר "דאס אידישע ווארט")

לאנדאן, מאי 3 (איטא). — "מיר זאגן זיך אפ פון צו באטראכטן פרעמיער מאקדאנאלדס בריוו א געהעריקע צוריקציאונג פון די ערגסטע פונקטן פונ'ם ווייסן פאפיר", — לויטעט א רעזאלוציע אנגענומען אויף נעכטיקער קאנפערענץ פון דער מזרחי ארגאניזאציע פון גרויס בריטאניע און אירלאנד.

די קאנפערענץ האט דערפאר רעקאמענדירט צו די מזרחי דעלעגאטן ביים קומענדיקן ציוניסטישן קאנגרעס זיי זאלן פאדערן די פולשטענדיקסטע צוריקציאונג פון אלע פאליטיק דערקלערונגען אינ'ם ווייסן פאפיר, וואס קאנען זיין א שטערונג צום ווידערויפבוי פון דער אידישער נאציאנאלער היים, און זיי זאלן אויך פאדערן אן אקטיווע פאליטיק מצד דער מאנדאטן מאכט צו העלפן די אידן אויסברייטערן זייער נאציאנאלע היים.

רעגיסטראציע פאר בני ברית זומער קעמפ

דער קאמיטעט פונ'ם בני-ברית זומער קעמפ בעט צו אנאנסירן, אז רעגיסטראציע פאר'ן קעמפ וועט זיך אנפאנגען קומענדיקן זונטאג, מאי 9טן, און וועט דערנאך פארגעזעצט ווערן יעדן זונטאג אין מאי, צווישן 10 און 12 אינדערפרי, אין געביידע פון "דאס אידישע ווארט", 165 סעלקירק עוו. די רעגיסטראציע וועט זיך פארענדיקן מאי 30טן, און מער קיין קינדער וועלן דערנאך ניט רעגיסטרירט ווערן.

יונגער בחור געשאסן אין רויבעריי פארזוך; זיין יונגער חבר ארעסטירט

פארזוך פון צוויי יונגע וויניפעגער אינגלאך, ווי עס ווערט באהויפטעט, צו בארויבן סטאר אין סילווער פליינס, ענדיקט זיך מיט קאטאסטראפע פאר זיי

א פארזוך פון צוויי וויניפעגער יונגע בחורים'לאך, ווי עס ווערט באהויפטעט, צו בארויבן צום צוויייטן מאל די גאזאלין סטאנציע און סטאר פון לא פעריער, סילווער פליינס, 30 מייל פון וויניפעג, אויפ'ן עמערסאן וועג, האט זיך אויסגעלאזט מיט א טרויעריקן סוף פאר איינעם פון זיי.

אידן האבן פאר די לעצטע 50 יאר אינוועסטירט 213 מיליאן דאלאר אין א"י, זאגט דזשייקאב דע האאז

גרויסער עולם ביי באנקעט לכבוד חשוב'ן גאסט — וועט אדרעסירן מאסן פארזאמלונג היינט אוונט אין ציון זאל

אן עולם פון פיר הונדערט מענשן איז נעכטן אוונט געקומען צום באנקעט און קבלת-פנים פאר מר. און מרס. דזשייקאב דע האאז, וואס איז אראנזשירט געווארן פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראיאל אלעקסאנדרא האטעל, לכבוד דער דערעפענונג פון דעם קרן היסוד קאמפיין.

מר. מעקס העפנער, פרעזידענט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין וויניפעג, איז געווען פארזיצער ביים באנקעט.

אין פארלויף פון די פארגאנגענע פופציק יאר, האט ער געזאגט, האט דאס אידישע פאלק אינוועסטירט אין ארץ-ישראל ארום 213 מיליאן דאלאר — פלוס א ים מיט ליבע און גוטן ווילן.

היינט, 8.30 אוונט וועט דזשייקאב דע האאז רעדן ביי א מאסן פארזאמלונג אין ציון זאל.

בעדואינער אין אראבישע מדבריות נייען אויס פון דארשט

לאנדאן, מאי 3. — דער הערעלדס קארעספאנדענט אין ירושלים מעלדעט, אז אכציק נפשות זיינען דער'הרג'עט געווארן אין א געשלעג צווישן בעדואינער און אנדערע, ארום א ברונען אין מדבר.

א סטרייק אויפ'ן יאפא-נעזישן שטייגער

טאקיא, מאי 3. — דערפאר וואס דער איינגעטימער פון א שאפ וואו מען פארבט איבער קליידער האט אפגעזאגט אן ארבעטער, האבן די צוויי הונדערט ארבעטער פון דעם שאפ דערקלערט א הונגער-סטרייק.

אידישע ארבעטער אין א"י אין געפאר צו פארלירן שטעלעס פאר פייערן 1טן מאי

חיפה, מאי 3 (איטא). — 300 אראבער האבן זיך באטייליקט אין דער ערשטער מאי פייערונג פון 3,000 אידישע ארבעטער דא. די אראבישע רעדנער האבן דערציילט, אז מען האט געהעצעט די אראבער צו אטאקירן די אידן דעם טאג.

בלאשטיין לעקציע היינט אוונט

היינט אוונט, אין פאלקס שול, וועט מ. בלאשטיין האלטן א לעקציע איבער דער טעמע: "שניאורסאן און פרויד".

פארזייטער שטח אין סאוועטן פארבאנד פארגרעסערט אויף 18 פראצ.

מאסקווע, מאי 3. — סאוועטן רוסלאנד וועט היינטיקן פרילינג פארזייען הונדערט מיליאן העקטארס לאנד. 28 מיליאן אונטער ווייץ און דאס איבעריקע לאנד וועט פארזייט ווערן אונטער קארן, האבער און פלאקס (א העקטאר איז ארום 2½ אקער).

דערשיסט זיינע 3 זין און באגייט זעלבסטמארד

גארפילד, מאי 3. — דזשאן לוביק, איינגעטימער פון א קאנפעקשאנערי סטאר, אין פאסייק, איז נעכטן שפעט ביינאכט געקומען אהיים פון זיין געשעפט אין זייער א שלעכטער שטימונג.

צוויי אין קריטישן מצב און צוויי לייכט פארוואונדעט אין עקסידענט ניט ווייט פון העדינגלי

וו. וו. פיטערס, 35 יאר, פון ווינקלער, מאנ., און דזש. ענדערסאן, 30 יאר, פון וויניפעג, ליגן איצט אין שפיטאל דא אין שטאט מיט זייער ווייניק שאנסן פאר זייערע לעבנס, ווי א רעזולטאט פון אן אויטאמאביל עקסידענט אויפ'ן פארטעדזש טראקט, 5 מייל צו מערב פון העדינגלי, נעכטן נאכמיטאג.

נאסטער דריקט אויס צוטרוי אין נייעם רומענישן פרעמיער

לאנדאן, מאי 4 (איטא). — די לאנג' אין רומעניע איז לעצטנס געווען אזוי אומבאשטימט, אז עס איז גלייכער איצט ניט צו דיסקוטירן וועגן איר, — האט דער פארזיצער, לעאנארד מאנטעפיארע, דא ביי דער זיצונג פון אנגלא-דזשואיש אסאסיאיישאן.

פארבאנד פון רומענישע אידן קעגן אידישן בלאק

בוקארעסט, רומעניע, מאי 4 (איטא). — דער "פארבאנד פון רומענישע אידן" האט דערקלערט, נאך ניט אנגענומען קיין שטעלונג בנוגע די קומענדיקע וואלן פאר'ן רומענישן פארלאמענט.

"נאצים" לאזן אויס זייער צארן פאר 1-טן מאי מפלה אויף אידן

בערלין, מאי 4 (איטא). — די אלגעמיינע פרעסע איז ניט אינפארמירט און שרייבט גארנישט וועגן די ערנסטע אנטיסעמיטישע אומרוען אין בערלינער אוניווערסיטעט פאר די לעצטע טעג.

ערשטער מאי דורכגעפירט גאנץ רואיק איבער דער גאנצער וועלט

דערגרייכט ביז פינף טויזנט לויט דער אפשאצונג פון דער פרעסע, און נענטער צו זיבן טויזנט לויט דער אפשאצונג פון די קאמוניסטישע פירער פונ'ם פאראד.

דער ערשטער מאי איז דורכגעגאנגען פארהעלטנסמעסיק רואיק איבער דער גאנצער וועלט, און בלויז אין איניקע פונקטן זיינען פארגעקומען ערנסטע אומרוען, — באזונדערס אין דייטשלאנד, שפאניע און קובא.

אידישע בעקערייען שטעלן היינט ניט צו קיין ברויט אין די היימען

די נארט-ענדער אידישע בעקערס בעטן אונז צו מעלדן, אז זייערע "דרייווערס" פירן ניט פאנאנדער היינט קיין ברויט צו פריוואטע היימען.

הוטעריסטן ניט דערלויבט צו קומען קיין קאנאדע

אטאווא, מאי 4. — וו. א. גארדאן, אימיגראציע מיניסטער, האט אפגעזאגט די בקשה פון א הוטעריסטן קאלאניע אין סאוט דאקאטא צו קומען קיין קאנאדע.

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע ווארט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—62 213
Winnipeg — Manitoba

דער קריזיס אין תלמוד תורה

"דער קריזיס אין תלמוד תורה" איז שוין א גוט באקאנטער אויסדרוק אין וויניפעג. עס זיינען שוין יארן און יארן אז די תלמוד־תורה געפינט זיך אין א קריטישער לאגע, און פאר דער צייט איז זי שוין ניט איין מאל געשטאנען אויפ'ן שוועל פון אונטערגאנג. אין דער לעצטער מינוט האבן זיך אבער געפונען די טוער און די מיטלען צו ראטעווען זי פונ'ם דראענדיקן אונטערגאנג.

דער איצטיקער קריזיס איז אבער אנדערש ווי די פריעריקע דערמיט, וואס די תלמוד־תורה האט זיך פארפלאנטערט אין אזא נעץ פון חובות, פון וועלכע ס'איז שווערער, ווי ווען עס איז ביז איצט, אויסצופלאנטערן זיך, וואס דאס איז אויסגעפאלן אין א צייט פון א שווערן עקאנאמישן קריזיס און אין א צייט פון שארפער קהל'שער מחלוקת דא אין שטאט, און, דערהויפט, וואס עס זיינען כמעט ווי ניטא קיין אקטיווע און ענערגישע מענשן, וואס זאלן צושטיין צו דער ראטונגס ארבעט.

דער איצטיקער קריזיס האלט שוין אן פאר א היבשער צאל חדשים, און מען קאן ניט זאגן אז מען האט ניט געמאכט קיין פלענער צו ראטן די לאגע. איינמאל האט מען שוין אפילו געהאט אנאנסירט דעם דורכפיר פון א פלאן וואס האט כלומרשט געזאלט האבן געלייזט דאס פראבלעם איינמאל פאר אלעמאל. מיר האבן דאן געמאלדן וועגן דעם פלאן אן פירושים. כאטש מיר זיינען געווען איבערצייגט אז יענער פלאן וועט ניט ארבעטן אין דער פראקטיק אזוי ווי אין דער טעאריע, האבן מיר אבער ניט געוואלט אנטמוטיקן די טוער צעשטערנדיק זייער גלויבן אין דעם פלאן.

עס האט ניט גענומען לאנג, און דער דאזיקער פלאן, וואס איז אט ערשט פראקלאמירט געווארן ווי דער משיח פון דער תלמוד תורה, איז פון זיך אליין פארגעסן געווארן. די נאענטערע טוער האבן דאן אויסגעארבעט אן אנדער פלאן, א מער פראקטישן, אבער איידער ער איז נאך אנאנסירט געווארן, האט מען זיך פון אים דערוואוסט און פראטעסטירט קעגן אים, ווייל ער האט געמיינט די פארקלענערונג פון הוצאות אין בעסערן אנקלאנג מיט די הכנסות. דאס איז געווען פארבונדן מיט א גרינדלאכער אפעראציע, מיט איינשרומפן זיך, און דער עולם, באזונדערס די פרויען, האבן דערפון ניט געוואלט הערן.

איז עס געבליבן ביים אלטן, מיט'ן אונטערשייד בלויז, וואס די לאגע איז נאך פארערגערט געווארן דערמיט וואס דער פארצויגענער בשר־כשר סכסוך וואס דראעט מיט חורבן אלע שטאטיקע אינסטיטוציעס, האט אריינגעדרונגען אין דער תלמוד־תורה און האט אויך דארטן אנגעהויבן טאן זיין צעשטערנדיקע ארבעט אין א צייט, ווען די אינסטיטוציע געפינט זיך שוין במילא אין א גסיסה צושטאנד.

די הויפט זאך איז, וואס דאס אלץ האט זיך אויסגעדריקט אין ענטוזיאזם, קאמפלוסטיקייט און פארפליכטונגען, אבער ניט אין מזומן געלט, וואס איז גלייך און דרינגענד נויטיק צו ראטן די תלמוד־תורה פון באלדיקן אונטערגאנג. און מיט אזא סארט ענטוזיאזם וואס דריקט זיך ניט אויס אין געלט קאן מען ניט צאלן די לערער קיין געהאלט און מען קאן אפילו ניט דערווארימען די געביידע ווען עס זיינען ניטא קיין קוילן.

מען האט, אמת, געשניטן אויסגאבן, — מען האט זיך געכאפט צום לייכטסטן מיטל: צו שניידן דעם געהאלט פון די לערער. אבער דאס האט ווייניק וואס געהאלפן: די חובות זיינען פארבליבן, און די אנדערע אויסגאבן פון דער תלמוד־תורה, וועלכע לאזן זיך ניט קאנטראלירן, האט מען במילא ניט געקאנט שניידן, — און זיי באטרעפן פאקטיש מער ווי דער לערער בודזשעט. דער רעזולטאט איז, אז די לערער האבן שוין פאר זעכצן וואכן ניט געקראגן זייערע געשניטענע שכירות.

אט דעם פונקט מוזן מיר באזונדערס באטאנען. עס איז בכלל שעדלאך פאר א דערציאונגס אנשטאלט צו באזירן די גאנצע איינשפארונגען אויפ'ן חשבון פון די לערער: א הונגעריקער לערער קאן ניט זיין קיין גוטער לערער. און ווען לערער, באלעסטיקטע מיט פאמיליעס, קריגן נאך ניט זייערע קליינע שכירות פאר פיר חדשים צייט און ווערן טאג־טעגלאך געסטראשעט מיט ארויסגעווארפן ווערן אויפ'ן גאס אין אזא שווערער פרנסה'לאזער צייט, אן האפענונגען אפילו איינצומאנען זייערע קליינע שכירות אויפ'ן חשבון פון וועלכע זיי האבן געליען און געבארגט חדשים־לאנג, — איז די לאגע ניט נאר א קריטישע, נאר א העכסט סקאנדאליעזע. און אויב עס איז נאך דא א געזעלשאפטלאכער געוויסן ארום דער תלמוד־תורה, מוז ער דערוואכן צו מעשים.

עס מוז איצט איינמאל פאר אלעמאל קלאר ווערן פאר אלע אמת'ע פריינט פון דער תלמודו־תורה און די וואס זיינען פאראינטערעסירט אין איר עקזיסטענץ, אז ס'איז איצט ניט די צייט צו פארלאזן זיך אויף ניסים וואס פאסירן ניט, און אז ס'איז ניט די צייט אריינצוטראגן דרויסנדיקע פאליטיק אין דער אינערלאכער ארבעט פון דער תלמוד־תורה. בלויז דורך שנעלער און ענערגישער געמיינשאפטלאכער ארבעט קאן נאך די לאגע געראטעוועט ווערן און די שאנד פון ארויסווארפן הונדערטער קינדער און באראובן איבער א צענדליק לערער מיט זייערע פאמיליעס פונ'ם שטיקל ברויט, אויסגעמידן ווערן.

זיכער וועט מען ווייט ניט קאנען גיין מיט ווערטער און מיט סענטימענטן. מען מוז האנדלען אנטשלאסן, און אויב קיין אנדער אויסוועג וועט ניט געפונען ווערן, מוז מען מאכן א גרינדלאכע אפעראציע, אויב דערמיט קאן מען ראטן דעם גוסס פון טויט.

דער "אייביקער קריזיס" פון דער תלמוד־תורה איז א פועל־יוצא פון דעם, וואס די טוער זיינען געווען צו אפטימיסטיש און תמיד געגלויבט, אז ווען עס וועט קומען די צייט וואס די לאגע וועט ווערן בעסער. מען האט דערפאר געלעבט ניט אויף אייגענע מיטלען, נאר אויפ'ן חשבון פון דער צוקונפט. מען האט קיינמאל ערנסט ניט פרובירט צו באלאנסירן דעם בודזשעט, פארלאזנדיק זיך אויפ'ן "לכשירחיב".

אפילו די פריאדישע ערב־צוזאמענברוכן האבן ניט געענדערט די דאזיקע פאליטיק. די דעפיציטן האט מען געהיילט טיילווייז מיט נייע הלוואות, וואס האבן פארגרעסערט די אויסגאבן און געשאפן א באדן פאר נאך גרעסערע דעפיציטן, — ביז דאס האט דערפירט די תלמוד תורה אין א טעמפן ווינקל, פון וועלכן זי קאן זיך מער ניט ראטן מיט קיין נייע הלוואות. ווען דאס וואלט איר אבער אפילו געלונגען, וואלט עס אפשר אפגעלייגט, אבער דערפאר געמאכט זיכערער איר אונטערגאנג.

אט דעם סיסטעם פון היילן דעם קריזיס מיט שאפן א באדן פאר אן ערגערן קריזיס מוז מען ענדגילטיק פארווארפן. מען מוז איצט אנווענדן גענצנטערע מיטלען צו ראטן די אינסטיטוציע פונ'ם דראענדיקן אונטערגאנג, — אפילו ווען זיי זאלן וויי טאן.

און די הויפט זאך ביי איצטיקן מאמענט, — איבערגעגעבענע מענשן וואס זאלן איבערלאזן אויף יענער זייט שוועל אלע זייערע אנדערע קהל'שע קריוודעס און אמביציעס און זאלן ענערגיש אריינווארפן זיך אין דער ארבעט, ניט באנוגנדיק זיך מיט גוטע וואונשן און שיינע ווערטער. אויב אזעלכע מענשן וועלן זיך ניט געפינען און קיין אנטשיידענע מיטלען וועלן ניט גענומען ווערן, דאן איז ניטא וואס צו פארלייגערן די גסיסה־שעה'ן: מען מעג פונקט אזוי איצט פארמאכן די תלמוד־תורה.

וועלן זיך ניט געפינען די מענשן וואס האבן דעם מוט און דעם ווילן און די פעאיקייט צו נעמען זיך פאר דער ארבעט?

אן אלט פראגראם וואס בלייבט אימער ניי . . .

פון י. גרינבוים

די אויסלענדישע אידישע געזעלשאפטלאכע מיינונג בכלל און די אמעריקאנער בפרט האט א פיל גרעסערן מזל און חן אין די אויגן פון די מיטגלידער פון דער פוילישער רעגירונג, ווי די היימישע פוילישע אידן און זייערע לעגיטימע פארטרעטער, אפילו די מיט וועלכע מען היט אפ דעם "קאנטאקט". אזעלכע דערקלערונגען, ווי די פארטרעטער פון דער "איטא" האבן לעצטנס באקומען פון די מיניסטארן און די הויכע באאמטע, וועלכע האבן צוטאן מיט אידישע ענינים אדער מיט ענינים, וואס זיינען נוגע אידן, האבן די אידישע פארטרעטער ניט זוכה געווען צו הערן אפילו אין די בעסטע צייטן. עס איז שוין אזא מנהג אין פוילן. פון דער טריבונע פונם פארלאמענט רעדט מען זייער אומגערן וועגן אידישע ענינים, באזונדערס קארגן די פארטרעטער פון דער רעגירונג מיט פאזיטיווע דערקלערונגען. פאר דער אידישער געזעלשאפטלאכער מיינונג אין לאנד האט מען געוויינלאך גאר קנאפ מיט די אידן פון אויסלאנד, באזונדערס פון אמעריקע, פאר זיי קארגט מען ניט קיין דערקלערונגען, קיין גוטע ווערטער. דערמיט, שיינט די רעגירונג צו באשטעטיקן אונזער טעזע, אז די אויסלענדישע אידן האבן גאר א גרויסן לעגיטימען אינטערעס צו דעם אלעם, וואס קומט פאר מיט אונז אידן אין פוילן, און מען קאן זיי ניט אפזאגן דאס רעכט צו וויסן גענוי, וואס וויל און וואס מיינט די רעגירונג צו טאן מיט די אידן, ווי אזוי באציט זי זיך צו זייערע פאדערונגען, און וואס רעזולטירט פון דעם אלעם, צו זאגן זיי אויך זייער דעה. דער דאזיקער מנהג צו זאגן פאר דער אויסלענדישער אידישער געזעלשאפטלאכער מיינונג פיל מער, ווי פאר דער פוילישער איז אייגנטלאך מבטל דאס געשפענסט פון דער "אינטערווענץ", מיט וועלכע מען האט אונז אידן ניט איין מאל געשראקן. ער ווייזט אויך באשיינפערלאך, ווי קינדיש נאאיוו עס טראכטן די אלע ווארט פירער אונזערע, וואס מיינען, אז מיט'ן אפשאקלען זיך פון אזא "אינטערווענץ" פון אויסלענדישע אידן וועלן זיי מאכן דעם וועג צו דער רעגירונג, צו די הערצער פון אירע מיטגלידער גלאט און באקוועם. זיי פארשטייען ניט, אז זיי זאגן זיך אליין אפ פון א כח, וועלכן די רעגירונג אנערקענט, אז זיי שוואכן זיך אליין אפ. מיר האבן תמיד אנגעוויזן אויף דעם דאזיקן עיקר פון אונזער נאציאנאלער אידישער פאליטיק אין פוילן, אז מיר זיינען א טייל פון דעם אידישן פאלק אויף דער וועלט און אז אידן פון פארשיידענע לענדער קאנען זיך קעגנזייטיק העלפן ניט נאר אויפן געביט פון צדקה. דער דאזיקער עיקר באקומט ווידער א אומדירעקטע באשטעטיקונג.

די אלע דערקלערונגען, וואס זיינען פארעפנטלאכט געווארן דורך דער "איטא" מכח אונזערע אידישע ענינים אין פוילן, האבן געדארפט ענטהאלטן א פולשטענדיק פראגראם אין דער אידישער פראגע. ליידער אבער איז זייער שווער צו געפינען דאס דאזיקע פראגראם. ס'איז אייגנטלאך ניט מער ווי אן ענטשולדיקונג, א פארטיידיקונג פון דער באציאונג פון דער איצטיקער רעגירונג צו די אידן און זייערע פאדערונגען. באזונדערס שטארק אונטערשטרייכן די מיניסטארן און די הויכע באאמטע, מיט וועלכע די "איטא" פארטרעטער האבן גערעדט, זייער נעגאטיווע באציאונג צו דעם אנטיסעמיטיזם. וויצע־מיניסטער בעק גייט אזוי ווייט, אז ער זאגט אן א קאמף דעם פאליטישן אנטיסעמיטיזם, ווארשיינלאך פון די נאציאנאל דעמאקראטן. עס קלינגט זייער ערנסט, אפילו זייער שטרייננג אזא אנזאג, און דער הויפט ארגאן פון דער נאציאנאל דעמאקראטישער פארטיי האט זיך געפונען געצוואונגען אפצושטעלן זיך אויף דעם דאזיקן אנזאג, דערשפירנדיק אין אים, מיט רעכט, אן אנזאג פון א ווייטערן שארפן קאמף מיט דער נאציאנאל דעמאקראטיע. ווארום דא שפילט דער אנטיסעמיטיזם ניט מער ווי די ראלע פון א ווערקצייג, מיט וועלכן ביידע צדדים באנוצן זיך בלויז צוליב זייערע פאליטישע צילן. וועגן עצם ענין — וועגן די אידישע נויטן — גייט אין דעם קאמף זייער ווייניק. באזונדערס מצד פון די וואס גרייפן אן דעם פאליטישן אנטיסעמיטיזם. דעם באווייז, אז די דאזיקע באהויפטונג איז א ריכטיקע, האט געגעבן דער מיניסטער פון אינערן מאקלאדקאווסקי, וועלכער האט געפונען פאר נויטיק צוצוגעבן, אז ער וועט באקעמפן אויך דעם אידישן אזוי ווי דעם פוילישן שאוויניזם. דער באגריף שאוויניזם דעקט, פארשטייט זיך, אין דעם פרט דער באגריף אנטיסעמיטיזם. דעם פוילישן אנטיסעמיטיזם אנטשפרעכט מצד די אידן דער שאוויניזם.

וואס פארשטייט מיניסטער סקלאדקאווסקי אונטער דעם דאזיקן באגריף? דעם שאוויניזם ביי די אידן זעט ער, ווי עס ווייזט אויס אין דעם קאמף אונזערן, וועלכן מיר פירן פאר דער באפרידיקונג פון אונזערע נויטן, פון אונזערע נאציאנאלע און קולטורעלע פאדערונגען. אייגנטלאך די עובדה אליין, וואס מיר פארלאזן זיך ניט אויפ'ן גוטן ווילן פון דער רעגירונג באווייזט ווי שאוויניסטיש מיר זיינען געשטימט. די רעגירונג טוט דאך אלץ, וואס מען דארף און אויב זי קאן געוויסע ענינים ניט דערליידיקן איז עס דערפאר, אז מען קאן זיי ניט דערליידיקן, אדער מען דארף זיי ניט דערליידיקן. רעכענען מיר זיך ניט דערמיט. פאדערן מיר דורכאוים, אז די דאזיקע ענינים זאלן דערליידיקט ווערן לויט אונזער ווילן, זיינען מיר שאוויניסטן, וואס דארפן באקעמפט ווערן, און מיר ווערן טאקע באקעמפט. אזוי ווי די נאציאנאל דעמאקראטן. אפשר אביסל ווייניקער אינטענסיוו, אבער דא גייט דאך ניט וועגן דעם גראד און דער שארפקייט פונם קאמף קעגן אונז. דא גייט וועגן דעם קאמף גופא.

די תשובה אויף אונזערע פאדערונגען קאן אלזא געטיילט ווערן אויף צוויי טיילן: א טייל וואס קאן ניט דערליידיקט ווערן, א טייל וואס דארף ניט דערליידיקט ווערן. צו דעם ערשטן טייל געהערן אונז די עקאנאמישע פאדערונגען. די רעגירונג לייקנט ניט, אז אונזערע עקאנאמישע לאגע איז א קורא'דיקע, זי דערקלערט זי בלויז דער עיקר מיט אלגעמיינע סבות. די דאזיקע דערקלערונג איז, ווייניקסטנס, ניט אויסרעכנד. אבער ניט דאס איז דאס וויכטיקסטע. פיל וויכטיקער איז די פראגע, צו די מיטלען, וועלכע די רעגירונג ווענדעט אן אינם קאמף קעגן דעם אלגעמיינעם עקאנאמישן קריזיס גיבן אן ענטפער אויך אויף די אידישע עקאנאמישע פראבלעמען. אזוי ווייט גייט אפילו די רעגירונג ניט. זי לייקנט ניט, אז די אלגעמיינע מיטלען גענוגענען ניט. וועגן די ספעציעלע, וועלכע מען דארף אנווענדן, ווייס זי ניט וואס צו זאגן. זאל מען משפט'ן בלויז לויט די דערקלערונגען פון די מיניסטארן טראכט זי אפילו ניט וועגן זיי. האט זיך אמאל ארויסגעכאפט א ווארט וועגן קאלאניזאציע אין דער געגנט פון די פינסקער בלאטעס, ווערט דאס דאזיקע ווארט אזוי גוט ווי צוריקגעצויגן, באשריינקט און באגרעניצט אזוי, אז עס פארלירט דעם ווערט פון א ספעציעלן מיטל. אויף די אידישע עקאנאמישע פראבלעמען האט די רעגירונג קיין ענטפער ניט. אונזער ענטפער אנערקענט זי ניט. די אפשאפונג פונם צוואנג זונטאג רו פאר אידן, די אנערקענונג פון אונזער רעכט אויף ארבייט אין די מלוכה'שע אונטערנעמונגען, אויף באשעדיקט צו ווערן אלס באאמטע, די גערעכטע פארטיילונג פון די שטייערן, די באפרייאונג פונם יאך פון דאפלטע באדערפענישן און די אידן מוזן זיך אליין באשטייערן צוליב דעם בעת ווען פון זייערע שטייערן ווערן געדעקט אפילו די באזונדערע פוילישע און קריסטלאכע באדערפענישן. ווען איך באנוץ אין דעם צוזאמענהאנג דאס ווארט פוילישע, מיין איך דערמיט ניט די מלוכה'ש פוילישע, נאר די ריין נאציאנאל־פוילישע, ווי צום ביישפיל די קולטורעלע נויטן פון די פאליאקן, וואס וואוינען מחוץ פון פוילן. דאס אלץ ווערט אזוי גוט ווי איגנארירט. וועגן דעם אלעם האלט מען ניט פאר נויטיק ערנסט צו רעדן. משמעות דאס איז שאוויניזם.

מיר האלטן די אלע פראבלעמען פאר די וויכטיקסטע, פאר די אנגעווייטאגסטע, אזוי צו זאגן. באזונדערס איצט אין די צייטן פון קריזיס, ווען די לאגע אונזערע ווערט באזונדערס מורא'דיק. ניט איין מאל איז מיר אויסגעקומען צו זאגן און צו שרייבן, אז מיר ווייסן גאנץ גוט, אז אויף אונזער קאטאסטראפאלער עקאנאמישער לאגע ווירקן גורמים, וואס זיינען א רעזולטאט פון די טיפע פאליטישע און עקאנאמישע איבערקערענישן פון אונזער צייט. אבער מיר קאנען ניט שווייגנד איינשטימען דערויף, אז די מלוכה, וואס דעקט אירע הוצאות אויך מיט אונזערע שטייערן זאל זיך וועגן דעם אלעם כמעט אין גאנצן ניט קימערן; זאל אונז אין דעם פרט לאזן, ווי מען זאגט, לויפן, צוזאוגנענדיק צו זארגן אליין וועגן זיך, צו געפינען מקורות פון פרנסה, צו באנייען נייע וועגן פון ארבעט. אויף אזא ארבעטס פארטיילונג, אז די מלוכה'שע מאכט זאל אונז פארשטאפן די קוואלן פון פרנסה, זאל אונז פארשטעלן די וועגן פון ארבעט און דער אידישער צבור אין לאנד און פון אויסלאנד זאל מוזן אליין מיט אייגענע כחות אנטדעקן און עפענען נייע מקורות, — אויף אזא ארבעט פארטיילונג איז דאך אוממעגלאך מסכים צו זיין, אפילו מען האט גאר שטארק מורא פאר א באשולדיקונג פון שאוויניזם.

אויך אין דעם פרט קומט עס מער אויפן ניט וועלן, ווי אויפן ניט קאנען.

דער צווייטער טייל פון אונזערע פאדערונגען, וואס דארפן ניט דערפילט ווערן, באשטייט דער עיקר פון נאציאנאל־קולטורעלע. וועגן אונזערע פאדערונגען אויפן געביט פון שול וועזן האט דער בילדונג מיניסטער ניט גערעדט. ער האט בלויז געלייקנט די עקזיסטענץ פון א נומערוס קלאזוס פאר אידן אין די אוניווערסיטעטן. ווי געוויינלאך האט ער ניט גענומען אין אכט די ציפערן פון אנגענומענע אידן און ניט אידן אויף די מעדיצינישע, פארמעצעאוטישע פאקולטעטן, אויף דענטיסטיק, אין די טעכנישע און בכלל ספעציעלע הויך שולן, ווארום דאן וואלט אויסגעקומען צו פארטיפן אביסל די אפאלאגעטיק. ער האט אויך ניט גענומען אין אנבאטראכט די עובדה, אז אין די אויסלענדישע הויך שולן לערנען זיך איצט אזוי פיל אידן פון פוילן, ווי אין די פוילישע גופא, און אז אין אויסלאנד שטודירט דוקא דער איבערוועגנדער טייל פון די אידן מעדיצין און טעכנישע וויסנשאפטן. די דאזיקע מעטאדע צו איגנארירן די פאקטן, וואס צעשטערן די אפאלאגעטיק געהערט געוויס ניט צו די בעסטע און צו די קארגסטע. באזונדערס, ווען די דאזיקע פאקטן זיינען שוין אזוי צאלרייך, אז זיי ווארפן זיך ממש אין די אויגן. די פוילישע אידן אין די אויסלענדישע אוניווערסיטעטן ווארפן זיך איצט פונקט אזוי אין די אויגן, ווי פאר דער מלחמה די רוסישע, און דאן האט די גאנצע וועלט געוואוסט, אז ניט פון וואוילגיין רייסן זיך די רוסישע אידן אין די אויסלענדישע אוניווערסיטעטן. אויך איצט פארשטייט עס שוין די וועלט בנוגע די פוילישע אידן, און קיין אפאלאגעטיק וועט דא ניט העלפן.

(שלוס אויף זייט 3)

א באגעגעניש מיט י. ח. ברענער

(ספעציעל פאר "דאס אידישע ווארט")
פון ש. ערנסט

דאס ערשטע מאל האב איך זיך באגעגנט מיט ברענערן אין אפריל 1920, א יאר פאר זיין טראגישן טויט. ארייננגייענדיק אין זיין צימער האט מיר ארומגענומען עפעס א מאדנער געפיל. צווישן ביכער, וואס זיינען געלעגן צעווארפן אין גאנצן צימער, צווישן די מעבל, וואס זיינען געווען אויסגעשטעלט אין א גרויסער אומארדענונג, איז געשטאנען ברענער פאר זיין שרייב טיש — א מין אלטער שטענדער פון א שול, וואס נישט איין איד האט זיך געשאקלט איבער אים ביים דאווענען, און האט געשריבן זייער שנעל. איך האב ניט געוואגט אים צו שטערן אין מיטן זיין ארבעט. אין דעם זעלבן מאמענט איז ארייננגעקומען יוסף לואידאר, וואס איז צוזאמען מיט אים טראגיש אומגעקומען. זיי האבן אנגעהויבן צו שמועסן וועגן פאליעסקינס באקאנטן בוך "חלומים ולוחמים" (טרוימער און קעמפער). גערעדט האבן זיי וועגן דעם, אז ביים איבערזעצן די ארטיקלען פון אידיש אויף העברעאיש (לואידאר האט דאמאלסט איבערזעצט דעם גאנצן מאטעריאל, וואס איז געווען אין אידיש, פארן דאזיקן בוך) טרעפט לואידאר אן אויף א געוויסער אומהיימלאכקייט פון וועלכער עס ליידן די דאזיקע ארטיקלען — אטייל פארעפנטלאכט אין דער "צוקונפט", אונטער א. ליעסינס רעדאקציע און טייל אין דער "ווארהייט", אונטער מילערס רעדאקציע — טראגן מער דעם שטעמפל פון זייערע רעדאקטארן ווי פון דעם מחבר.

אין א האלבער שעה ארום האבן מיר, איך און לואידאר, פארלאזן ברענערן, און גייענדיק האט זיך לואידאר פאר מיר א ביסל ארויסגערעדט פון הארצן און דער עיקר האט גערעדט וועגן זיין גרויסן חבר — ברענער. די קרישטאל־ריינע געשטאלט פון דעם דאזיקן מענשן איז געווען קאנטיק ניט נאר פאר די, וואס האבן אים געקאנט גאנץ נאענט, נאר אויך פאר די, וואס האבן צופעליק אמאל פארבראכט אין זיין געזעלשאפט. דער דאזיקער אומרואיקער מענש, וואס איז אליין געווען וואכיק פאר יעדער זאך און אויפהיצן זיך ביי יעדער געלעגנהייט פלעגט אויף די ארומיקע ווירקן פונקט פארקערט: אין זיין סביבה פלעגן זיי ווערן רואיקער. ער האט פארמאגט אט די אייגנשאפט צו ווירקן און אויפמונטערן אנדערע. געבנדיק זיי גוטע האפענונגען, בעת ער אליין האט פון דער וועלט גארניט געפאדערט און גארניט באקומען. ער האט פארשטאנען דעם צווייטן און ער האט געהאט די מעגלאכקייט צו ווירקן אויף אנדערע, אז זיי זאלן גלויבן אין זייערע אייגענע קרעפטן, אבער ער אליין האט זיך מיט דער דאזיקער קראפט ניט באנוצט פאר זיינעטוועגן.

הגם ער איז אליין געווען איינער פון די שטארקסטע קעגנער פון רעליגיע און מען האט אים געהאלטן פאר אן אפיקורס — פונדעסטוועגן איז דער איינדרוק, וואס ברענער האט געמאכט אויף דעם דירעקטאר פון דער "אגודה" אין תל־אביב, יעקב מאלקאוו, געווען אזא שטארקער, אז נאך ברענער'ס טויט האט ער געווידמעט א ספעציעלע אנדענק־העפט "אחרי מות קדושים", וואו ער שרייבט, אז ניט קוקנדיק אויף דעם, וואס ברענער האט שטארק פיינט געהאט די אידישע ארטאדאקסיע און טעארעטיש האט ער איר באקעמפט, אבער ער איז געווען און געבליבן א ק ד ו ש אלס מענש פון דעם לעבעדיקן ווייטאג, וואס אליין איז ער אויך געווען א שטיק צער, און דערפאר דארף מען אים אלס מוחל זיין.

אין אויסלאנד קאן מען ברענערן נאך אלס אן ערשט קלאסיקן דערציילער, אבער אין ארץ־ישראל קאן מען אים אלס דערציער. דארט איז ער געווען דער דערציילער און דא אין ארץ־ישראל דערציילן וועגן אים די אלע, וואס האבן אים פערזענלאך געקאנט.

זייער כאראקטעריסטיש איז דער פאלגענדער פאל, וואס האט געטראפן מיט אים: ער האט אין יאר 1919 באקומען פונם העברעאישן פארלאג אברהם יוסף שטיבל צוויי הונדערט פונט האנאראר פאר זיין אריגינעלן ראמאן "שכול וכשלון" און פאר דער איבערזעצונג פון דאסטאיעווסקי'ס ראמאן "פארברעכן און שטראף". ברענער האט זיך לאנג נישט געקאנט האלטן מיטן געלט, און ער האט זיך געאיילט וואס גיכער פטור צו ווערן פון דעם "גרויסן" קאפיטאל. ער האט אים פשוט צעטרענצלט און צעטיילט צווישן די נויטבאדערפטיקע העברעאישע שרייבער אויף אזא אופן, אז יעדער האט באקומען נאר . . . האנאראר. כדי צו צוטיילן אט די סומע אויף דעם פאסיקסטן אופן, האט ברענער ארויסגעגעבן דעם זאמלבוך "רביבים" (שפריי־רעגן), אז יעדערער פון די נויטבאדערפטיקע שרייבער זאל זיך קאנען באטייליקן. אויף אזא אופן האט ער דאמאלסט פארגרינגערט די שווערע לאגע פון א סך שרייבער אין פאלעסטינע.

שטאל און אייזן איז ברענער שטענדיק געווען פאר זיינע מיינונגען. בעת דר. נחמן סירקין האט אים, קומענדיק אין תל־אביב, פארגעלייגט אריינצוגיין אלס שטענדיקער מיטארבעטער אין דער ניו־יארקער דאמאלסט געגרינדעטער "צייט", און דורך דעם זיך אביסל פארגרינגערן זיין געדריקטן מצב, האט ער אים געענטפערט, אז זיין שטארקער גלויבן איז, אז א אידישער שרייבער אין ארץ־ישראל דארף שרייבן נאר אין העברעאיש, אין דער אויפלעבונגס שפראך פונם אידישן פאלק.

און וואס פאר א טראגישן און שרעקלאכן סוף האט געהאט דער דאזיקער מענש, וואס האט זיין גאנצן לעבן געקעמפט פאר דער מענשלאכער פרייהייט און פאר דער אויפלעבונג פון דעם אידן אין זיין אייגענעם לאנד, אין ארץ־ישראל! צעבראכן און צעדריקט זיינען געווארן זיינע פריינט און פארערער, און אפילו אויך זיינע קעגנער, פון דעם שרעקלאכן אומגליק, וואס איז געשעען דעם צווייטן מאי, 1921, ווען מען האט געפונען דעם טויטן קערפער פון דעם דאזיקן מענשן־פריינט, ליגנדיק אויפן וועג צווישן די פרדסים.

אט אזוי טראגיש האט געענדיקט זיין ווייטאגדיקן לעבן דער מיט יסורים־פולער שרייבער ברענער, דער מענש, וואס האט זיין גאנצן לעבן געטראגן אין זיך די אלט־נייע אידישע טראגעדיע.

אפאריזמען פון י. ח. ברענער

די ווירקלאכקייט איז, ווי מיר זעען, שטענדיק שווערער פון דער שווארצסטער פאנטאזיע.

* * *

דער גלויביקער האט נישט קיין מורא פארן צווייפל.

* * *

איינציק און אלט איז דער צער, דער צער פון "זיין", אבער די יוגנט איז צאלרייך זיין יונג אין איר געשטאלט, איז פילפארביק.

* * *

פיינט האבן דעם טויט און מורא האבן פאר אים זיינען צוויי באזונדערע זאכן . . . דער, וואס האט פיינט דעם טויט, פארטרייבט אים פון זיין פסיכאלאגיע, און דער, וואס האט מורא פארן טויט, וויל אים בלויז פארטרייבן און קאן נישט.

* * *

דאס לעבן איז גוט בלויז דערפאר, ווייל מען קאן זיי אויספילן מיט גוטע טאטען, נישט דערפאר, ווייל אין לעבן איז פאראן גליק, ליבע, אידעאלן און א. וו.. וואס עס איז גוט אן און פאר זיך. אמת, עס טרעפט, אז די צרות פאר'מיאוס'ן דאס לעבן און דאמאלסט זאגט מען: "ס'איז נישט כדאי!" אבער דאס דאזיקע זאגן — הייסט אויך לעבן. פאקטיש איז אלץ לעבן און אלץ איז כדאי.

* * *

לעבן — הייסט נישט נאר וואלגערן זיך אין ווילנע און סלאוויטא, פירן דיסקוסיעס און פארשפרייטן פראקלאמאציעס. לעבן — הייסט פארקלענערן ווי וויט מעגלאך די יסורים און איבערטראגן אלץ, וואס מען מוז איבערטראגן.

* * *

אלץ, וואס באררייכערט דאס לעבן, מאכט אנגענעם די עקזיסטענץ, מאכט שטארק, שיין און ריין די נשמה פונם מענשן, אלץ וואס פארשטארקט אונזער גוף און גלייכט אים אויס, באפרוכטעט אונזער שאפונגס־קראפט — איז גוט: אלץ, וואס איז פארקערט — איז שלעכט.

* * *

די טיילן פון פאלק, וואס זיינען מסוגל צו טאן תשובה פאר אלע זינד אין גלות דורך תשובה צו ארבעט, קאנען קומען קיין ארץ־ישראל.

* * *

אונזער נאציאנאלער אינסטינקט דארף נישט שוועבן כסדר אין דער הויך, ער דארף אראפנידערן צו דער ערד. די פארפעסטיקונג פון אידישער ארבעט פארלאנגט אן אויסערגעוויינלאכע קנאות, דער וואס עס גיט נישט אכטונג דערויף, אפילו ווען ער איז א שיינער איד פון אלע שטאנדפונקטן, איז אונזער פיינט, דער פיינט פון אונזער נשמה.

* * *

די העברעאישע שפראך באזיצט א לעבנס־קראפט, וואס לאכט פון טויט.

* * *

די אידישע פראגע איז דאס פראבלעם פון ארבעטסלאזיקייט פון די אידישע מאסן, וואס זיינען א פליענדער שטויב.

* * *

אזוי לאנג ווי די אונטערשטע שיכטע איז פארפוילט, וועלן נישט העלפן קיין שום עליות.

* * *

אלע זינד פון לאנד־ארבעטער זיינען נישט בכח אים צו דערנידעריקן. דאגעגן, וועלן נישט ביישטיין ביים יום הדין אלע שענסטע מידות פון דעם לופט־מענש.

מיר לעבן, דארפן לעבן און ווילן לעבן לויט וועלכער ס'איז ארט . . . מיר שטרעבן נישט קוקנדיק צו לעבן און פירן אונזער אנגענעם פאלקס לעבן — טייער אונז פונדעסטוועגן.

* * *

דער מענש וועט דארפן אפגעבן א דין וחשבון פאר גאט פון לעבן, ווייל ער לעבט נישט און ארבעט נישט; א פאלק, וואס באזיצט נישט קיין באדן, אויף וועלכן ער זאל לעבן און ארבעטן — איז ער א שפינוועבס, וואס ציען זיך אויס, פליען אין דער לופט און ווערן פארניכטעט.

א ירושה פון ווייטן מזרח רודערט אויף א אידישע שטאט

אינטערעסאנטע צוואה פון אן "ארימער יתומה" וועלכע האט אויסגעוואנדערט פון איר שטעטל מיט פופציק יאר צוריק.

דער קארעספאנדענט פון ווארשעווער "מאמענט", י. יעקובאווסקי שרייבט:

די מזרח גאליציאנישע וועלט איז די לעצטע טעג אויפגערודערט געווארן פון אן אויסערגעוויינלאכער צוואה, וואס האט געבראכט אין שטעטל אריין פיל טויזנטער דאלארן און שטאמט פון דעם אינזל פאנאנג אין ווייטן מזרח (ערגעץ אין די כינעזישע וואסערן).

די דאזיקע צוואה איז איבערגעשיקט געווארן צוזאמען מיט דער קייל־אכדיקער סומע פון צען טויזנט דאלאר איז א באוויז, אז ווי ווייט פוילישע אידן זאלן זיך ניט געפינען — פארגעסן זיי דאך ניט אין דער אלטער היים.

אלטע מענשן אין נאדווארנא האבן זיך ביי דער געלעגנהייט דערמאנט אז מיט אן ערך א האלבן יארהונדערט צוריק האבן צוויי ארימע קיילאכדיקע יתומות אין עלטער פון זעכצן־זיבעצן יאר פארלאזן די שטאט און זיי זיינען אוועק אין דער ווייטער וועלט. געהייסן האבן זיי פייגע און רויזע בראמבערג. מען האט באדויערט די קינדער, וואס לאזן זיך אוועק אין דער ווייטער וועלט, כדי דורך שווערער ארבעט צו פארדינען אויף דעם שטיקל ברויט, אבער גאר גיך האט מען אן זיי פארגעסן.

ווי א שטיין אין דעם ים זיינען זיי פארשוואונדן געווארן און די נאדווארנער איבערגעבליבענע קרובים האבן אפילו נאך פופציק יאר ניט דערוואוסט מער קיין ידיעה פון די צוויי "מיידלאך".

ערשט די איצט אנגעקומענע צוואה צוזאמען מיט די טויזנטער דאלארן האבן אין שטאט און אין דער סביבה ווידער אויפגעוועקט דעם אנדיינק פון די צוויי יתומות.

אט זיינען עטלאכע אינטערעסאנטע פונקטן אין דער צוואה:

"איך פייגע בראמבערג, האב אויף דעם כינעזישן אינזל פענאנג חתונה געהאט מיט מיין גאליציאנישן לאנדסמאן פון דאבראמיל, וועלכן איך האב דא געטראפן — סעמיועל הערבערט. מיין נאמען איז איצט פאני הערבערט. אזוי ווי מיין מאן איז געשטארבן און איך פיל, אז עס דערנעענטערט זיך מיין סוף אויף דער וועלט פארלאנג איך אט וואס:

— אז מען זאל מיך ברענגען צו קבר ישראל אין פאנאנג און מען זאל לייגן מיין קערפער לעבן דעם קבר פון מיין פארשטארבענער שוועסטער רויזע. די מצבה זאל זיין פון גוטן איטאליענישן שטיין און מיין נאמען זאל זיין אויסגעקריצט אין העברעאיש און אין ענגליש.

— אויף מיין לויה און אויפשטעלן די מצבה באשטים איך די סומע פון פופצן הונדערט דאלאר. הונדערט דאלאר זאלן אויסגעצאלט ווערן פאר צען ארימע אידן אין פענאנג און פאר דעם זאלן זיי זאגן צען טעג קדיש נאך און לערנען יעדן טאג א פרק משניות.

פרוי הערבערט האט אבער נישט פארגעסן אן איר געבורטס שטאט נאדווארנא, וואוהין זי האט געבענקט אין די לעצטע יארן, אבער זי האט געפילט צו שוואך, כדי אויף דער עלטער צו מאכן אזא ווייטע נסיעה.

— פינף הונדערט דאלאר זאלן די אויספירער פון מיין צוואה אויסצאלן דעם הויפט רב פון נאדווארנא, וועלכער זאל אזוי גוט זיין און אפריכטן ביי מיין יאר צייט תפלות פאר מיין נשמה.

— טויזנט דאלאר זאלן באשטימט ווערן אויף שרייבן א ספר און איינקויפן פרוכת'ן מיט ריין זילבערנע קרוינען פאר דער ספר תורה.

— אויב עס וועט עפעס פון די טויזנט דאלאר בלייבן, דאן זאל עס פארטיילט ווערן צווישן ארימע.

— פאר פינף און צוואנציק הונדערט דאלאר זאל דער הויפט רב פון נאדווארנא קויפן א הויז פאר מיין אינגערער טויב־שטומער שוועסטער שפרינצע (אויב זי לעבט נאך) און נאך איר טויט זאל דאס הויז פארוואנדלט ווערן אין א היים פאר ארימע אידן.

— צוויי הונדערט דאלאר זאל מען פארווענדן אויף צו פארשענערן די הויפט שול אין נאדווארנא און אויף איינמויערן דארט א געדיינק טאוול אויף מיין נאמען. אין דער דאזיקער שול האב איך פארגאסן מיינע ערשטע ביטערע טרערן, ווען איך בין געבליבן א יתומה אן טאטע־מאמע.

— העכער פינף טויזנט דאלאר באשטימט פרוי הערבערט אין איר צוואה פאר פארשיידענע קרובים — וועלכע זי רופט אן ביי די נעמען, און אויב זיי לעבן ניט, דאן זאל מען דאס געלט פארטיילן פראפארציאנעל צווישן זייערע קינדער.

פון דער צוואה ווערט מען געוואויר אז אין דעם ווייטן מזרח זיינען פאראן פיל קאלאניעס פון גאליציאנישע אידן, וואו זיי פירן א לעבן, ווי אין דער אלטער היים, מען האלט זיך אין די אלטע אידישע מנהגים. אין פענאנג למשל, זיינען דאס רוב אידישע געשעפטן פארמאכט אום שבת און אונטער דער כינעזישער הערשאפט פירן די דארטיקע אידן א פרייע לעבן. זיי ליידן נאר דערפון, וואס זיי זיינען נאר אפגעשניטן פון די גרויסע אידישע צענטערן און עס גייען אוועק פיל חדשים ביז עס קומט טייל מאל אן א ידיעה פון דעם אידישן לעבן אין אייראפע.

נאדווארנא האט יעדנפאלס געהאט א לוסטיקן פורים און די "ארימע יתומה" וואס איז געשטארבן אין דעם ווייטן מזרח, איז איצט די העלדין פון טאג. מען נעמט זיך דורכפירן איר צוואה און וואס דער עיקר איז — עס ווארטן שוין די קרובים צו באקומען זייער חלק פון דער רייכער ירושה.

1 טאג
געדיינקט אז מיר קאנען אייך געבן באדינונג אויב איר פארלאנגט
דריי קלינינג אין אלע אייערע אדער פארבן
37 266, PERTH DYE WORKS LTD.

טרינקט בעלס דזשינדזשער אייל ארענדזש דריי
באשטעלט א קייס היינט
BELL BOTTLING CO. (באראדיצקי ברידער) PHONE 51 591

זינדיק בלוט

א העכסט שפאנענדער ראמאן פון דעם אידישן לעבן אין אמעריקע

++++

פון א. ר.

(פארזעצונג)

ער האט זיך נישט געשראקן פארן טויט. אבער ער האט מורא געהאט פאר די ליידן. אין אים האט אויך דאס הארץ געוויינט. עס האט געוויינט אויף זיין פארגאנגענעם, פארלוירן לעבן, וואס איז מיטן רויך אוועק. ער האט דאך קיינמאל נישט געוואוסט פון א רואיק און גליקלאך לעבן. עס האט געוויינט אין אים די חרטה אויף זיין זינדיק לעבן, אויף די זינד, וואס האבן געבראכט צו דעם וואס ער איז איצט געבליבן עלנט און פארלאזן. ווען נישט קיידי, וואס איז מיט אים אין שטוב, וואלט ער דאך געווען גענצלאך אליין. צוליב זיינע זינד, צוליב זיין תאוה — האט אלע קינדער פון זיך פארטריבן. אלע זיינען אריינגעפאלן אין אפגרונט פון זינד און פארברעכן. אויך ביטרים איז אומגליקלאך צוליב אים, איך לעבן גייט דערוויל אן גליק.

די לעצטע טעג האט ער א סך געטראכט. אחוץ דעם, וואס ער האט געטראכט פון סילוויאן, האט ער אויך געטראכט וועגן בענדזשאמינען. און מערקווירדיק: וואס שוואכער ער האט זיך געפילט, אלץ ווייניקער פאדראס און כעס האט ער געהאט צו בענדזשאמינען. זייענדיק אפגעשוואכט, איז דאס הייסע בלוט אין אים רואיק געווארן און ער האט געקאנט טראכטן לאגישער און קעלטער, און איצט האט ער אנגעהויבן פארשטיין, אז נישט בענדזשאמין איז דער הויפט שולדיקער, נאר פארקערט, ער אליין איז שולדיק אין דעם. ווען ער וואלט נישט אזוי נאכגעגעבן זיינע ליידענשאפטן, ווען ער וואלט געקאנט באהערשן זינדיק בלוט און צוימען זיין תאוה, וואס עס דאך צו דעם אלעמען נישט געקומען. און חוץ דעם, בענדזשאמין איז דאך זיין זון. פון אים, פון מר. וואלפן האט ער דאך גע'ירשנ'ט דאס הייסע און זינדיקע בלוט . . . איז וואס זשע איז ער דא שולדיק? אויב ער האט נישט געקאנט ביישטיין זיינע ליידענשאפטן . . . ער האט נישט געקאנט באהערשן זיין ווילד בלוט, און סוף כל סוף, בענדזשאמין איז דאך זיין עלטסטער זון!

און מיט אמאל האט עס אים אנגעהויבן פייניקן. זיין פאטער געוויסן האט אין אים אויפגעוואכט און אים ניט געלאזט מער רוען.

— וואס האב איך געטאן, וואס? — איך זיין אייגענער פאטער, האב גענומען און ארויפגעווארפן אויף אים די שולד פאר דער שריפה, וואס איך אליין האב געמאכט. איך האב אונטערגעצונדן, איך האב געוואלט אומברענגען — און באשולדיקן, באשולדיקט מען אים! ער איז ארעסטירט! ווי אזוי האב איך עס געקאנט דערלאזן? איצט, ווען דער כעס האט אפגעטראטן, האט ער עס אליין נישט פארשטאנען. ער האט איצט ניט געפילט מער קיין פאדראס אויף בענדזשאמינען, די בייזקייט איז אין אים מער נישט געווען, איצט איז אין אים געווען א פאטערלאכער געפיל. דאס געפיל פון א פאטער וואס שטייט שוין אויף דעם שוועל צווישן לעבן און טויט, דאס געפיל פון א טאטן, וואס פארענדיקט שוין זיין לעבן אויף דער וועלט און האט חרטה אויף זיינע מעשים. נו, געוויס: בענדזשאמין האט זיך אויפגעפירט זייער שלעכט. ווי איז עס געהערט געווארן, אז א זון זאל פירן א ליבע מיטן פאטערס פרוי? טאקע אמת, אבער: צי האט ער אליין נישט געטאן אלעס כדי אים צו דעם דערפירן? ער האט אים פארטריבן פון שטוב, ער האט ארויסגעיאגט זיין ווייב מיטן קינד און ער האט דוקא חתונה געהאט מיט דער, קעגן וועלכער בענדזשאמין האט אזוי געווארנט... נו, איז עס געקומען, איז געשען דאס, וואס ס'איז געשען.

און דער אלטער האט ניט בלויז מער נישט געפילט קיין כעס צו בענדזשאמינען, נאר ער האט צוריק דערפילט א בייגקעניש נאך זיין קינד, ער האט אנגעהויבן פילן אז ער וואלט געוואלט זעען דעם זון לעבן זיך . . . ער וויל ניט, און קאן ניט זיין מער עלנט און איינזאם.

און איין מאל אין א בייטאג. ס'איז געווען זייער א שטילער בייטאג. אין דרויסן איז געווען זייער שטארק הייס. די פענסטער פונם צימער אין וועלכן מר. וואלף איז געלעגן זיינען געווען אפן. די נוירס איז געווען ארויסגעגאנגען אויף א שפאציר, ווארום דער אלטער האט גראדע די פריערדיקע נאכט קיין אנפאל נישט געהאט און ער האט זיך געפילט א סך בעסער. קיידי איז אליין געבליבן אין הויז מיטן אלטן, זי איז אוועלע ארויפגעקומען זעען צי דער אלטער דארף עפעס. דער אלטער האט כסדר געקוקט אויף איר, געזעען ווי איר פנים איז פינסטער, און דער צער פון איר עלנטקייט קוקט ארויס פון אירע אויגן. ער האט איר א רוף געטאן:

— קיידי . . . קיידי . . . קום אהער אויף א ווילע.

קיידי איז צוגעגאנגען און זי האט געקוקט מיט וואונדער. עפעס האט זי פארשטאנען אז דער אלטער וויל מיט איר רעדן וועגן א וויכטיקער זאך. נאר געפרעגט האט זי פונדעסטוועגן:

— וואס איז אייך? ווי פילט איר זיך?

— איך פיל בעסער . . . . נאר איך וויל מיט דיר עפעס ריידן.

דער אלטער האט זיך אויפגעזעצט און ער האט אנגעוויזן קיידין אויף א שטול:

— זעץ זיך.

קיידי האט זיך געזעצט.

מר. וואלף האט אויף א ווילע זיך פארקוקט אין דעם אפענעם פענסטער. ער האט געזעען ווי די בוימער פארן הויז שטייען שטילע, פאר'חלש'טע, די בלעטלאך הייענגען אומבאוועגלאך, אן אטעם. ער האט זיך ווי באטראכט, וואס ער האט צו זאגן. ער האט אפגעזיפצט און אן הקדמות האט ער א פרעג געטאן:

— און וואס הערט זיך מיט בענדזשאמינען?

קיידי האט באקומען גאר טרויעריקע אויגן. א ווילע האט זי גארנישט געקאנט ענטפערן. עס האט איר פארקלעמט ביים הארצן און אין די אויגן זיינען אנגעלאפן טרערן. זי אליין האט שוין נישט געקאנט רוען די לעצטע טעג. איר האט כסדר געפייניקט דער געדאנק, אז בענדזשאמין, דער פאטער פון איר קינד, בענדזשאמין, וועמען זי האט אמאל אזוי היים און שטארק געליבט, ער זיצט איצט אונטער די גראטעס און קיינער קומט אפילו ניט אים זעען. קיינער אינטערעסירט זיך נישט מיט זיין גורל. מען האט אים פארשטויסן, פארווארפן ווי א שטיין און דער וויסטעניש און גארנישט. מען מאכט זיך נישט וויסנדיק, מען דערמאנט זיך נישט אן אים.

זי האט שוין א פאר מאל געוואלט רעדן מיטן אלטן וועגן דעם. זי האט געטראכט אים צו זאגן: — אז סוף כל סוף איז דאך א רחמנות אויף אים, אויף בענדזשאמינען. וואס ס'איז געווען, איז געווען — אבער א זון איז ער דאך. עס איז דאך גלאט א חרפה פאר מענשן. וואס וועט מען זאגן, אז מען וועט זיך דערוויסן, אז מר. וואלפס זון זיצט און ס'איז ניטא ווער ס'זאל פאר אים איינלייגן בייל. אזוי האט זי געטראכט, נאר רעדן מיטן אלטן האט זי קיין מוט נישט געהאט. זי האט נישט געוואלט אויפוועקן זיין וואונד. און אין איר אליין האבן נאך אלץ פריש געלעבט אירע באליידיקונגען וואס זי איז פון בענדזשאמינען אויסגעשטאנען. די צרות און יסורים וואס ער האט איר פארשאפט האט זי נישט געקאנט פארגעסן. זי האט דעריבער נישט געקאנט אנהויבן רעדן מיטן אלטן וועגן דעם. זי האט נישט געוואלט זיך אויפרעגן, און נאך מער, האט זי מורא געהאט אויפצורעגן דעם אלטן. זי האט דאך גוט געוואוסט פון דעם דאקטאר אז ער איז געפערלאך קראנק און אז יעדע שטארקע אויפרעגונג קאן מאכן א סוף צו זיין לעבן. זי האט דעריבער געשוויגן.

צו דער זעלבער צייט אבער האט זי אלץ נישט אויפגעהערט צו טראכטן: און וואס ווערט פארט זיין דער תכלית? בענדזשאמין איז ארעסטירט. דער אלטער איז קראנק, עס קאן דאך גיין, אז מיט דעם אלטן זאל עפעס פאסירן, מען קאן דאך גארנישט וויסן, וואס דער מארגנדיקער טאג וועט ברייגנען. וואס זשע וועט דערנאך זיין?

— דו ענטפערסט נישט? קיידי? — האט דער אלטער ווידער געפרעגט.

— וואס זאל איך ענטפערן. — האט קיידי איבערגעפרעגט — וואס ווייס איך?

— איך פארשטיי. דו ביזט זיכער באליידיקט, דו ביזסט אין כעס, אלץ איז אמת, אבער פונדעסטוועגן? ער איז דאך פארט דיין מאן, דו האסט פון אים א קינד . . . . מילא, עס טרעפט אז א מענש באנארישט זיך, באגייט נישט קיין שיינע זאכן, זינדיקט, אט האב איך זיך דאך אויך באנארישט און פונדעסטוועגן: איצט האב איך חרטה.

— וואס זשע זאל איך טאן?

און פון קיידיס אויגן האבן זיך א גאס געטאן טרערן.

זי האט זיך באמיט אפצושטעלן די טרערן און בלייבן רואיק.

— איז וואס זשע? וואס איז מיט אים? מיט בענדזשאמינען?

— וואס ווייס איך! מען האט דאך אים ארעסטירט. איר ווייסט דאך . . . שוין באלד צוויי וואכן אז ער זיצט אין פריזאן.

— דאס ווייס איך . . . אבער וואס וועט זיין פון דעם?

— אדרבה: וואס קאן טאקע זיין דערפון?

— אויף בייל קאן מען נישט ארויסנעמען?

— ווער ווייסט?

— ווייסט גארנישט?

— פון וואנען זאל איך וויסן?

— דו ביזסט גארנישט געווען ביי אים?

— ניין, איך בין ביי אים נישט געווען.

— און קיינער איז ביי אים נישט געווען?

— ווער האט געקאנט זיין ביי אים?

דער אלטער האט א ווילע געשוויגן און ער האט ווידער אפגעזיפצט. ער האט געפילט ווי דאס הארץ האט זיך אין אים צערוישט און ער האט גענומען שווער אטעמען. ער האט געווארט ביז דאס הארץ האט זיך ענדלאך בארואיקט און דאן האט ער געזאגט:

— הער אוים קיידי . . . איך וויל אז מען זאל אים אהיים ברייגנען . . . איך וויל זיך מיט אים איבערבעטן . . . וואס עס איז געווען איז דאך שוין פארפאלן און ער איז דאך מיין זון . . .

און ער האט צוגעגעבן:

— זיי ווייסן — נישט ער האט דאך געמאכט די שריפה . . .

— ווער דען?

— דאס האב איך געטאן.

— איר גאר?

— יא, איך האב זיי געוואלט אומברייגנען.

— דאס האט איר אונטערגעצונדן!

— קיידי האט זיך עס גארנישט געקאנט גלויבן.

— יא, — האט דער אלטער געענטפערט — איך בין געווארן אזוי ווילד און צעטראגן . . . . איך האב זיי געזעען אריינגיין אין דעם צימער איבערן גאראדזש . . . נו, איז מיר איינגעפאלן א שרעקלאכער פלאן. איך האב פארשפארט די טיר פון דרויסן און איך האב אונטערגעצונדן . . . איך האב זיי געוואלט פארברענגען, אומברייגנגען פון דער וועלט.

קיידי האט זיך אזש אויפגעשטעלט פון איבערראשונג. זי האט געקראגן גרויסע אויגן און דאס פנים איז איר געווען שטארק פארוואונדערט. דער אלטער האט מיט אמאל דערפילט אז אים ווערט נאס אין די אויגן. ער האט גענומען אטעמען שווער און ער האט ארויסגעשטאמלט:

— איך . . . איך אליין בין שולדיק. פארוואס זשע? . . . פארוואס זשע זאל ער ליידן?

און דער אלטער איז צוריקגעפאלן אויפן קישן און ער האט גענומען וויינען שווער און אויסגעצויגן, ער האט געוויינט מיט א געוויין פון א הילפלאז און שוואך קינד.

קיידי איז צוגעגאנגען צו אים נאענט. זי האט אים גענומען בארואיקן. גענומען בעטן ער זאל זיך נישט נעמען אזוי צום הארצן; זי האט מורא געהאט אז ער זאל פאר אויפרעגונג נישט קריגן קיין אנפאל.

דער אלטער האט זיך גענומען בארואיקן, ער האט געגלעט קיידיס האנט און ער האט נישט אויפגעהערט צו זיפצען.

— וואס זשע שווייגסטו? — האט דער אלטער געפרעגט נאכדעם ווי ער האט זיך בארואיקט.

— וואס זשע זאל איך טאן?

— מען דארף דאך בענדזשאמינען באפרייען.

— איז וואס זשע טוט מען? איך ווייס דאך גארנישט וואס מען דארף טאן.

— רוף ארוים מיין לאיער . . . . זאג אים אז ער זאל תיכף קומען . . .

קיידי איז אוועק צום טעלעפאן און זי האט אפגערופן דעם לאיער.

אין אוונט איז דער לאיער געקומען. מר. וואלף האט אים דערציילט די גאנצע געשיכטע. ער האט אים דערציילט אז אונטערגעצונדן האט ער אליין, נאר ער האט געשוויגן און געלאזט פאלן דעם חשד אויף בענדזשאמינען. איצט וויל ער, אז בענדזשאמין זאל מער ניט ליידן, ער איז גרייט אויסצושווערן אן אפידייוויט, אז ער אליין האט עס געטאן.

— דאס דארף מען נישט דערווייל — האט דער לאיער געזאגט.

— וואס דען טוט מען?

— איך רעכן אז מען זאל אים דערווייל ארויסנעמען אויף בייל.

— פארוואס נישט דערציילן דעם אמת?

— ווייל איר אליין וועט האבן "טרא-בעל".

— איך ווייס דאך נישט צי מען האט אים פארהאלטן אויף בייל.

— געוויס אויף בייל. ס'קאן אנדערש נישט זיין. איבעריקנס איך קאן עס באלד אויסגעפינען . . . איך בין זיכער, אז ער איז פארהאלטן אויף בייל.

און ס'איז טאקע אזוי געבליבן.

דערווייל זאל מען בענדזשאמינען ארויסנעמען אויף בייל און דערנאך וועט מען זעען וואס מען האט ווייטער צו טאן.

דער אלטער האט אויף דעם איינגעשטימט און דער לאיער האט עס איבערגענומען אין זיינע הענט. ס'איז באשלאסן געווארן אז באלד אין דער פרי, זיך דערוויסן וויפיל בייל מען דארף, דאס געלט אריינטראגן און באפרייען בענדזשאמינען. קיידי מיטן לאיער זאלן פארן אים ארויסנעמען.

(ווייטערס קומט)

שיקט איר געלט אהיים אויף שבועות?

שיקט עס דורך דער קענעדיען נעשאנאל עקספרעס.

CANADIAN NATIONAL EXPRESS

דאס געלט וועט זיכער זיין אין צייט, צוגעשטעלט דירעקט אין הויז און אויסגעצאלט אין דאלארן, אדער אין דער וואלוטע פון דעם לאנד.

עס איז דער זיכערסטער און ביליקסטער וועג צו שיקן געלט אהיים. אייער געלט איז גאראנטירט פון דער קאנאדער נאציאנאלער אייזנבאן, דאס אייגנטום פון דער קאנאדער רעגירונג.

איר קענט דאס געלט שיקן דורך יעדן אגענט אויף דעם סטיישאן פון דער קענעדיען נעשאנאל ריילוויי.

פאר ווייטערדיקער אינפארמאציע זייט איר געבעטן צו שרייבן צו:

W. H. BRYCE, Manager
Money Order Dept.
Canadian National Express
355 McGill Street, Montreal

צו אונזערע אידישע פריינט אין וויניפעג און אין מערב קאנאדע באטן מיר אן א שנעלע און ריזאנאבל געפרייזטע באדינונג אין
דעזיינינג ענגרייווינג
עלעקטראטייפינג
סטערעאטייפינג און קאמערציעלע פאטאגראפיע
אדרעסירט אייער נעקסטן ארדער צו
Rapid Grip and Batten Limited
290 VAUGHAN STREET
23 859 WINNIPEG 28 951

A. MUIR
אויטאריזירטער
דוקא פינישינג סטיישאן
פענדערס און באדי ריפעירס
376 FURBY ST.
PH. 33 255

אן אלט פראגראם וואס בלייבט אימער ניי...

(שלוס פון זייט 2)

ווענן אנדערע אידישע פאדערונגען איז ניט געפאלן קיין ווארט פונ'ם מויל פון דעם בילדונגס מיניסטער. דערפאר אבער האט ער דערקלערט זיין האנדלונג לגבי די קולות. פון זיינע, פון דעם מיניסטער פון אינערן סקלאדקאווסקי'ס ווערטער איז קלאר געווארן, אז די פאראָרדענונג, וואס גיט דאס רעכט אויסצושטרייכן פון וואלן רשימות אידן, וועלכע זיינען עפנטלאך ארויסגעטראטן קעגן דעם אידישן דת, איז געמאכט געווארן לויטן פארלאנג פון אידישע קרייזן, ד. ה. פון דער "אגודה". ארויסגעבנדיק די דאזיקע פאראָרדענונג, האט מען געהאט אין אויג די קאמוניסטן, הגם דער מיניסטער, באזונדערס דער מיניסטער פון אינערן, מוז דאך וויסן, אז די קאמוניסטן באיקאטירן די אידישע קהלות און האבן מיט זיי גאר קיין שייכות ניט. האט מען דערמיט געוואלט פארדעקן די עולה פון אויסליפערן די אידישע קהלות — דער "אגודה", איז ווידער נעפונען געווארן נאר א שלעכטער תירוץ. און, דער עיקר, איז דאך ניט גענומען געווארן אין באטראכט די עובדה, וואס צו דער אידישער קהלה אין פוילן מוז יעדער איד געהערן, אויב ער שמד'ט זיך ניט. די דאזיקע פאראָרדענונג שאפט אויף אזא אופן אידן, וואס וועלן אין די קהלות ניט האבן קיין קליינע רעכט.

דער דאזיקער אומשטאנד איז פיל וויכטיקער, ווי מען קאן מיינען. ער דעקט אויף די איינשטעלונג פון דער איצטיקער רעגירונג לויט דעם אידישן צבור אין זיינע נאציאנאלע פאדערונגען. די אידן ווערן באהאנדלט אלס א רעליגיעזע געמיינשאפט און די מאכט אין איר ווערט איבערגעגעבן דעם פינסטערסטן טייל דער "אגודה" מיט די רביים בראש. דאס איז דער ענטפער אויף די אידישע נאציאנאלע פאדערונגען.

וויל מען אין די דערקלערונגען, וועלכע זיינען איבערגעגעבן געווארן דער "איטא", זעען א פראגראם, וואס פארענטפערט די אידישע פראבלעמען אין פוילן, איז דאס דאס פראגראם. דער קאמף מיטן אנטיסעמיטיזם אויף וויפיל ער איז א ווערקציינג אינ'ם פאליטישן קאמף מיט דער רעגירונג, די איגנארירונג פון די עקאנאמישע נויטן אונטער'ן תירוץ, אז זיי ווערן באפרידיקט דורך אלגעמיינע מיטלען אדער קאנען ניט באפרידיקט ווערן בכלל, די רעגירונג פון די נאציאנאל־קולטורעלע פאדערונגען און די אויסליפערונג פון די אידישע קהלות אין די הענט פון דער "אגודה". צו דעם אלעם קומט צו אז יעדער קאמף קעגן דעם דאזיקן פראגראם ווערט געשטעמפלט אלס שאוועניזם, אלס פיינטשאפט פוילן קעגנאיבער, וואס דארף באקעמפט ווערן פונקט אזוי ווי דער אנטיסעמיטיזם, און עס ווערן אינם אידישן צבור געשאפן קרייזן פון פראטעזשירטע אידן, פון מקורבים און חצי מקורבים, וואס זיינען מצדיק דעם דין און פארלאזן זיך אויפן חסד פון דער רעגירונג.

אט דאס איז דאס פראגראם. אן אלט פראגראם, נאר ליידער, בלייבט עס אימער ניי און ווערט עס אנגעווענדעט, דאן איז טאקע גאר, גאר ביטער.

("איטא")

רעדזשיינער נאטיצן

אן עפנטלאכע איינשווערונג פון נייע מיטגלידער איז פארגעקומען לעצטן זונטאג ביי דער היגער בני ברית לאדזש. דער אוונט איז געעפנט געווארן פונ'ם פרעזידענט, מר. לעכציער, וועלכער האט דערקלערט די ציל פון דער ארגאניזאציע און האט זיך געווענדעט צו די נייע קאנדידאטן מיט דער פראגע צי זיי זיינען ווילינק אונטערצונעמען זיך אויסצופירן די געזעצן פונ'ם לאדזש. נאכ'ן דורכפיר פון די פארשיידענע צערעמאניעס וועלכעס האט פארגומען א שיין ביסל צייט זיינען די פאלגנדיקע מיגלידער איינגעשווארן געווארן: מר. סאל שווארצפעלד, דזשאו פינסקי, בערקאוויטש און ליבריטש.

נאך די צערעמאניעס פון דער איינשווערונג, האט דער פרעזידענט פארגעשטעלט האנ. מאקפערסאן אלס גאסט פון דער רעגירונג, וועלכער האט באגריסט די אנוועזנדע. נאכדעם האט מר. ל. ראזנבערג פארגעשטעלט פאר'ן עולם דעם אלדערמאן קאלדוועל, וועלכער האט באגריסט די פאראמטלע און האט גערעדט אויף דער טעמע "די מענשהייט אויפ'ן שיידוועג". ער האט צווישן אנדערש אויך דערמאנט וועגן דער טעמע וואס איז יעצט די פראגע פון טאג און דאס איז — קאאפעראציע. און ער האט געזאגט אז די אידן האבן זיך שטענדיק אויסגעצייכנט מיט צוזאמענארבעט און אין א געוויסער מאס מעגן זיי זיך לערנען ביי אונז... (אגב וויל איך באמערקן אז מר. קאלדוועל איז יעצט דער שטעלפארטרעטער פון מעיאר אין רעדזשיינע, מעיאר באלפור איז יעצט אין אטאווא) און ער איז געקומען צום באשלוס אז נאר דורך קאאפעראציע וועלן מיר פטור ווערן פון די אלע שווערע צייטן און קריזיסן וואס מיר לעבן איצט דורך. א לייכטער צובייס איז סערווירט געווארן פון די פרויען נאך דער פארזאמלונג. די איינאמע פונ'ם אוונט איז געגאנגען פאר דער תלמוד־תורה.

**

דאנערשטאג, דעם 7טן מאי וועלן מיר האבן ביי אונז מר. יעקב דע האאז, וועלכער קומט אהער מיט זיין פרוי, אין די אינטערעסן פון קרן היסוד קאמפיין. א קבלת פנים ווערט צוגעגרייט און עס איז צו האפן אז רעדזשיינער אידן וועלן ארויסציינן דעם געהעריקן אינטערעס און אלע וועלן קומען צום באנקעט, וועלכער וועט נענעבן ווערן אין תלמוד תורה זאל.

סייל פאסטערס
גענמאכט
אין 24 שעה
שיין און צוציענד
ביי
"דאס אידישע ווארט"
מיר האבן אן אויסוואל פון הונדערטער קאטס פון די לעצטע צייכענונגען צו באצירן די פאסטערס
מיר טוען די גאנצע ארבעט
שיקט אונז בלויז אריין די פרייזן פון די ארטיקלען וועלכע איר ווילט ארויסשטעלן אויפן סייל — און מיר טוען שוין פאר אייך דאס איבעריקע
שרייבט אין וועלכער שפראך איר ווילט צו
THE ISRAELITE PRESS LIMITED
165 Selkirk Ave. Phones: 52 213 - 55 409

היימאן און העסטרין
באַריסטערס, סאליסיטארס און א. וו.
216 — מעקאינטייר בלאק — 216
טעלעפאן 21 627
מר. העסטרינס וואוינונג:
306 סט. דזשאנס עווע. טעל. 53 133

שינביין, מאראזניק און ראבלין
Shinbane, Morosnick & Roblin
Barristers, Solicitors and Notaries
באריסטערס, סאליסיטארס, נאטאריוס
Office: 207-8 Confederation Life Bldg.
457 Main St. Opposite City Hall
טעלעפאן 21 345—6

טשערניאק, קאפשטיין און ספיוואק
Barristers, Solicitors, Etc.
460 מיין סטריט
טעלעפאן 24 591 און 24 666

א. ע. קאנטאר
אדוואקאט און נאטארי
A. E. CANTOR
211 קורי בילדינג, 233 פארטעדזש עווע.
טעל. 225—89 29 937
רעזידענס:
103 בענערמאן עווע. טעל. 51 353

ה. שולמאן
אדוואקאט און נאטארי
געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט
Schulman & Nitikman
213 קאנפעדערייטשאן לייף בילדינג
457 מיין סטריט, אנטקעגן סיטי האל
טעלעפאן 88 462

ש. מילער
באריסטער, סאליסיטאר א. א. וו.
S. MILLER, B.A., LLB.
505 Paris Bldg., Portage and Garry
Phone 22 203
מר. מילערס וואוינונג: 152 באראוס עוו.
טעלעפאן 51 652

ל. א. מ. פייקאף
באריסטער, סאליסיטאר, נאטארי פאבליק
L. A. M. PEIKOFF, L.L.B.
201 McIntyre Block, Main at Portage
Phone 86 802 Res. 52 173

דזש. ה. פאטעסקי
אדוואקאט און נאטארי און א. וו.
J. H. POTASKY, LL.B.
905 קאנפעדערייטשאן לייף בילדינג
457 מיין סטריט, אנטקעגן סיטי האל
טעלעפאן 24 107
רעז. 529 אבערדין עווניו, טעל. 55 778

ד. לעווין
באריסטער, סאליסיטאר און א. וו.
504 מעקאינטייר בלאק
טעלעפאן 26 471 רעז. 53 589

Doctors' Directory — דאקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	דר. ס. דזש. בערמאק, 834 מיין סטריט אפיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	דר. דזש. ברענער, 402 סעלקירק עווניו אפיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. J. BRENER
26 947	53 422	דר. א. גוטמאן, 714 טאראנטא דזשענ. טראסט בלדג. 283 פארטעדזש עווע., קאר. סמיט אפיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אפאינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	דר. ס. דזשאוויש, 404 באיד בילדינג שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אפאינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	דר. וו. הערשפילד, 576 מיין סט. קאר. אלעקסאנדער עוו. אפיס שטונדן: 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	דר. ב. א. וויקטאר, קאר. סעלקירק און סאלטער (איבער דער באנק) אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
53 181	53 181	דר. י. פערלמאן, 291 באראוס עווע., קאר. טשארלס אפיס שטונדן: 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	דר. ס. קאברינסקי, סוויט 2 קראמפ בלאק (מיין און דאפערין עווניו) אפיס שטונדן: 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	דר. מעקס ריידי, (עקס רעי) 283 פארטעדזש, קאר. סמיט (100 טאראנטא דזשענ. טראסט בלדג.) לעבן איטאנס שטונדן: פון 2—6 אוונט און ביי אפאינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	דר. סעם ראדין, ראיאל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפיס שטונדן: 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	דר. א. ל. שובין, אפיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפיס: בענק אף קאמערס בלדג., מיין און אלעקסאנדער רעזידענס: 375 מאקריי עווע. DR. A. L. SHUBIN
		אויגן, אויערן, נאז און האלז
29 110	51 848	דר. י. ה. בעקמאן, 613 באיד בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאף, 830-2 סאמערסעט בלאק DR. D. M. GENOFF
		קינדער קראנקהייטן
88 013	53 320	דר. ה. מעדאווי, 904 באיד בלדג. 3—5; 332 מאניטאבא עוו. 11—12 DR. H. MEDOVY
22 446	51 801	דר. דזשא. ה. שאפירא, 604 באיד בילדינג שטונדן: 3—5 און ביי אפאינטמענטס DR. GEO. H. SHAPERA

Dentists Directory — דענטיסטען

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סטריט, קאר. סעלקירק DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		דר. מ. א. ברעגמאן, סוויט 1 סט. דזשאנס בלק. 984 מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
56 056		דר. ס. טשורטשיל, סוויט 1, טריק בלאק, 972 מיין סט. DR. S. H. CHURCHILL

ברודער מאָרד

עכסט אינטערעסאנטער און שפאנענדער ראמאן

(פארזעצונג)

"איך האב זיך נאר וואס באקענט מיט א גאנץ רייכן מאן מיט'ן נאמען מאקארטי און ער האט מיך איינגעלאדן אויף א באל וואס זיין טאכטער גיט אין איר ווילע אין דזשעקסאן פארק. מיר מוזן גיין אויפ'ן באל, מיינע אינטערעסן פאדערן עס. איך שרייב דיר אז דו זאלסט וויסן וואס פאר א טואלעט צו מאכן. איך וויל אז דו זאלסט גלענצן אויפ'ן באל. געלט וועסטו נעמען ביי אים. מארלבארא".

נאנא האט געוויזן דעם בריף צו גערארגן און האט אויסגערופן פול מיט פרייד.

— יעצט וועל איך האבן די געלעגנהייט צו קענען מיס מערי. איך האף אז איך וועל ווערן איר פריינדין. מיר וועלן זיך שוין ביידע צוזאמענריידן.

— איך דיינק אבער אז מיס מערי דארף ניט וויסן אז . . .

— זיי רואיק, גערארג, אויפ'ן באל וועלן מיר זיך באגעגענען ווי צוויי פרעמדע. מען וועט מיך געוויס פארשטעלן אלס ליידי מארלבארא און איך וויל דיך אויפנעמען ווי א ווילד פרעמדן.

זיי האבן יעצט אנגעהויבן צו ריידן פון עמאן.

— דו מוזט אוועקגעבן דאס מיידל אין א פענסיאן, האט גערארג געזאגט. דו דארפסט זי ניט האלטן ביי זיך.

— דאס ווייס איך. אבער . . .

— עס פעלן דיר די מיטלען דערצו. איך וועל דיר גיבן די מיטלען

— וואו אבער זאל איך זי האלטן? אין אמעריקע זיינען ניטא אזעלכע פענסיאנען וואו יונגע מיידלאך זאלן פארברענגען עטלאכע יאר, ביז זיי זאלן זיך אויסבילדן.

— איך וועל זוכן אזא פענסיאן אין פראנקרייך.

זיי האבן אפגערעדט נאך א שטיקל צייט און זיינען זיך צעגאנגען.

31טעם קאפיטל

גראף אלפרעדן איז עס געגאנגען ניט צום בעסטן אין שיקאגא. דער גאט פון די קארטן האט זיך פון אים אפגעקערט. די פיר קעניגע האבן זיך אויך אפגעקערט פון אים און די דאמען פלעגן פון אים אנטלויפן, פון די טייז איז שוין גאר קיין רייד נים געווען. זיי זיינען שטענדיק ווילדע קערלען, וועלכע האבן ניט ליב זיך צו־נויפצוקומען אין איין האנט.

גראף אלפרעד האט אלזא קיין גליק ניט געהאט, אין זיין גרויסער נויט האט ער זיך דערמאנט אן פראפעסאר גרינלאנד, וועלכן ער האט געקאנט פון לאנדאן.

— דער אלטער מאן איז אפילו האלב משוגע, האט גראף אלפרעד געזאגט צו זיך אליין, ער שרייט אבער דאך אז ער האט אויסגעפונען א מעטאדע צו געווינען אין קארטן. ווער ווייסט וואס אזא אלטער מא־טעמאטיקער קען אויסגעפינען? אפשר איז עפעס דא דארין?

ווען מען טרינקט זיך כאפט מען זיך אן א שטרוי, זאגט דאס שפריכווארט, גראף

פארשטעלט און מ'קאן אים אזוי גרינג ניט דערקענען.

— ווייסט מען אין לאנדאן אז ער האט זיך פארשטעלט? האט גראף אלפרעד גע־פרעגט.

דער פראפעסאר האט אנגעהויבן צו בייסן זיך די ליפן.

— וואס שווייגט איר, ה' פראפעסאר? האט גראף אלפרעד געפרעגט.

— עס איז א געהיימניש, וועלכע איך דארף ניט זאגן.

— אויך מיר ניט?

— ווען איר וועט מיר גיבן אייער ערנ־ווארט אז איר וועט קיינעם ניט אויסזאגן וועל איך אייך עס פארטרויען, אן אנדערן וואלט איך ניט געזאגט פאר קיין געלט אין דער וועלט, אבער א גראף טשעזוויק מעג עס וויסן.

גראף אלפרעד האט געגעבן זיין ערנ־ווארט אז ער וועט קיינעם ניט דערציילן.

— נו, שטעלט זיך פאר, ה' גראף, דער שווינדלער, באטריגער און גנב דזשאנסאן, האט זיך אנגעטאן גלייך ווי איך און האט אפילו אנגענומען מיין נאמען. ער רופט זיך פראפעסאר וויליאם גרינלאנד. איר קענט זיך פארשטעלן ווי אומאנגענעם דאס איז פאר מיר צו הערן אז א רויבער און מערדער טראגט מיין ערלאכן נאמען און גייט ארום אין שיקאגא אלס פראפעסאר וויליאם גרינלאנד.

— איך פארשטיי ניט, ווען אלע ווייסן אז ער גייט ארום אנגעטאן ווי איר און טראגט אייער נאמען, קאן מען דאך אים זייער לייכט ארעסטירן?

— אין אמעריקע איז עס ניט אזוי גרינג. מען מוז האבן דאקומענטן און פאפירן פון לאנדאן, האט דער פראפעסאר געענטפערט איך האב דאך אייך געזאגט, אז היינטיקע צייטן באשטייט אלעס פון פאפיר, און א פאפיר קען מען גארניט טאן.

— אבער פון וואנען ווייסט איר די אלע זאכן?

— דאס איז ווידער א געהיימניש!

— אום גאטעס ווילן, וויפל געהיימנישן ווייסט איר דען, ה' פראפעסאר?

(ווייטערס — קומט)

לידא אמאנסקים פיופילס אין א רעסיטל היינט אוונט

היינט (מאנטאג), 8.15 אין אוונט וועט די גוט באקאנטע פיאנא לערערן, לידא אמאנסקי־סליטער, פארשטעלן אירע אינגערע פיופילס אין א פיאנא רעסייטל אין באל רום, ראיאל אלעקסאנדרא האָ־טעל.

דאס איז דער יערלאכער רעסייטל וואס ווערט דורכגעפירט פון דער דאזיקער לע־רערן פאר אירע פיופילס, און זי דערוואַרט א גרויסער עולם מוזיק ליבהאבער וועט קומען הערן אירע פיופילס שפילן. דער רעסייטל וועט זיך אנפאנגען פינקטלאך אין דער אנאנסירטער צייט.

אלפרעד האט זיך געטרונקען און ער האט אנגעהויבן צו זוכן דעם פראפעסאר גרינ־לאנד.

צום גליק האט ער אים איינמאל גע־טראפן אויפ'ן גאס און געבראכט צו זיך אהיים.

— וואס הערט זיך עפעס אין לאנדאן? האט גראף אלפרעד געפרעגט.

— די גאנצע וועלט איז היינט אין שטאט, האט דער פראפעסאר געענטפערט. ווי ווייט איין שטאט זאל ניט זיין פון דער אנדערער, זיינען זיי דאך פארבונדן דורך צוויי בריקן, דער טעלעגראף און די צייטונגען, אלעס וואס פאסירט אין איין שטאט, טראגט באלד איבער דער טעלע־גראף אין דער אנדערער שטאט. די צייטונגען קומען שפעטער, זיי זיינען אבער זיכערער, זיי באשרייבן אלעס און דער־ציילן אלעס.

דער פראפעסאר האט זיך שוין צערעדט און האט זיך מער ניט געקענט איינהאלטן

— אמאל פלעגט מען לאכן פון א פא־פירענער בריק, האט ער ווייטער געזאגט, היינט האלט זיך די גאנצע וועלט אויף פא־פירענע בריקן, אלעס איז געבויט אויף פא־פיר און האלט זיך אויף פאפיר, אפילו גאלד און זילבער, וועלכע האבן אמאל בא־הערשט די וועלט, האט מען היינט פאר־ביטן אויף פאפיר און מיר זעען זייער אפט אז מען וויל ניט נעמען קיין גאלד, מען נעמט בעסער פאפיר ווי דאס שיינע גלאנצנדיקע גאלד.

פלוצלונג האט ער זיך עפעס דערמאנט און האט געפרעגט.

— האט איר געהערט אז די גרויסע באנק דזשאנסאן ענד קאמפאני האט גע־פלאצט?

— איך האב געהערט דערפון.

— ווייסט איר אבער וואס דער באנקיר דזשאנסאן האט געטאן? האט דער פרא־פעסאר געפרעגט.

— ער האט באנקראטירט.

— דאס איז נאך ווייניק, ער האט בא־שווינדלט א וועלט און האט צענויפגענו־מען א פארמעגן פון עטלאכע מיליאן פונט סטערלינג. אבער דאס איז נאך אויך ניט אלעס, מ'האט אויסגעפונען אז ער פלעגט אויפקויפן אלע גנבות פון לאנדאן.

— דאס איז מערקווירדיק.

— האט איר געקענט דעם באנקיר?

— אזוי, פון דער ווייטנס.

— דאן זאלט איר זיך היטן פאר אים!

— וואס מיינט איר דערמיט?

— איך מיין אז איר זאלט זיך היטן פאר אים, ווייל ער געפינט זיך אין שיקאגא

דער פראפעסאר האט געוואוסט אז די גראפן טשעזוויק זיינען זייער רייך. ער האט אבער ניט געוואוסט וואס עס איז פארגעקומען אין דער פאמיליע טשעזוויק און אז גראף אלפרעד געהערט שוין ניט צו דער דאזיקער פאמיליע.

— ווען ער איז שיקאגא וועט מען אים געוויס ארעסטירן, האט גראף אלפרעד בא־מערקט.

— דאס איז ניט אזוי לייכט. דער דורכ־געטריבענער באנקיר דזשאנסאן האט זיך

א וואָרט פון יעקב קאהן-בערלין

איך רעד צו אייך איצט א ווארט און איך וויל, אז צו דעם ווארט זאלט איר זיך צוהערן: איך בין אין וויניפעג דאס פערטע מאל, און אלע פיר מאל וואס איך בין געקומען אהער אין שטאט האב איך פאראויס געוואוסט, אז מען קאן דא ניט רייך ווערן, — די אורזאך פאר וואס איך קום דא איז, — איך האב ליב די שטאט, האב ליב דעם היגן אידישן טעא־טער גייער, און האב ליב דאס מענעדזש־מענט פון דזש. גרינבערג. אבער טראץ דעם וואס קיין געלט קאן מען דא ניט מא־כען, פלעג איך דאך באוויזן צו מא־כען, מער ווי וועלכע ס'איז אנדער קאמ־פאני, — און דאס האט מיך נאך מער געמאכט צו קומען יעדעס מאל אהער.

איך האב קיינמאל מיין פובליקום ניט גענארט. איך האב אלע מאל געפרואווט צו געבן שענערס און בעסערס. איך האב קיינמאל ניט פרובירט צו רייסן "עקס־פענסעס" און איר האט עס "אפרישיאייר־טער" דאס יאר אבער איז אן אומגליק־לאך יאר אין ביזנעס, ס'איז א קריזיס יאר. מענשן האבן פשוט ניט אויף ברויט, און ווען עס שטייט די פראגע "ברויט אדער טעאטער" איז נאטירלאך — ברויט איז בילכער.

ס'איז אבער איצט מיין לעצטע וואך דא אין שטאט. וויל איך, אז איר זאלט וויסן: איך האב פאר אייך צוגעגרייט דאס בעסטע און שענסטע וואס קאן געבן. ערשטנס, מיטוואך אוונט, דעם 6טן מאי, דער יום טוב פון וויניפעגס ליבלינג, עני ליליען, — זי טרעט אויף אין איינע פון אירע גרויסע געקרוינטע סוקסעסן, — "א קינד פון דער גאס" אדער "די שבועה". פרייטאג און שבת שפילן מיר דאס שטארקסטע, דאס בעסטע וואס ניו־יארק האט ארויסגעגעבן און דאס איז "א נאכט קלוב אין ניו־יארק". פאר זונטאג, דעם לעצטן און דעם בעסטן קאנצערט און די "גוד באי" פארשטעלונג וועט זיין קול שופר.

מיט דרך ארץ,

יעקב קאהען בערלין.

א קינדער קאָנצערט אין אידנברידזש

די פארמערס אין קאנאדע בכלל און די אידן בפרט האבן דורכגעלעבט אין מאטעריאלן זין זייער א שווערן יאר וועל־כען זיי וועלן אזוי גיך ניט פארגעסן, ווען אפילו די פרייזן פון תבואות און אנדע־רע פארמער פראדוקטן זאלן זיך אויפהוי־בען. דער יאר האט געשפילט מיטן פאר־מער אטייוול שפיל: געגעבן פריער אלעם אין א פולער מאס: רעגן, זונען שיין, אויסגעהיט פון פראסט, פון אנדערע מלא־כי חבלה וועלכע מאכן אפט א תל פון דעם פארמערס ארבעט. די זאנגען אויף פעלד האבן געוואקסן, זיך אנגעפילט מיט קערנער און אויך דעם פארמערס הארץ איז פול געווארן מיט האפענונג, מיט בט־חון, מיט פרייד — אפשר איז די גליק־לאכע משיח'ס צייט געקומען. מען וועט זיך ארויסרייסן און אויספלאנטערן זיך פון די בעלי חובות, ווערן פרייע מענשן — אליין באלעבאטים אויף דער ערד וועל־כע האט צוגענומען די בעסטע יונגע יארן און די שטארקסטע קרעפטן. די פאנטאזיע האט זיך געטראגן העכער, ווייטער אין דער לופטן.

דער פארמער האט אבער ניט גע־וואוסט אז די נאטור איז שטארקער פאר אים, זי שטייט הינטן און לאכט מיט איר ווילדן געלעכטער: ווארט ארימע אר־בעטער, דיין צייט איז נאך ניט געקו־מען, דו ביזסט נאך ניט פארטיק, דיין ברויט מוזסטו נאך עסן מיט שווייס, די קללה איז נאך ניט אראפגענומען געווא־רען. עס זיינען אין דרעשן צייט געקו־מען ניט קיין געבעטענע רעגנס וועלכע האבן צעשטערט און פארניכטעט כמעט אלעס. דערצו די נידעריקע פרייזן האבן פארענדיקט, וואס די רעגנס האבן אנגע־פאנגען. פילע זיינען געבליבן בערום וחוסר כל.

די אידישע פארמערס זיינען ביי זיך עטוואס שטארקער. זיי וועלן זייערע תבו־אות ניט ארייננשיטן אין די אפיסעס פון די בענק וואו זיי זיינען שולדיק געלט. אידן זיינען געוואוינט צו זיין גערדולדיק. ווי דער שפין וועבט זיין שפינוואכטס, ווען אפילו דער בעזים הערט עס אויף פילע מאל, אזוי גייט אן דער איד מיט זיין לאנג יאריקן נע־ונד לעבן, האט אים א גרויסן "לעסאן" געגעבן, פריילאך איז אבער ניט.

איצט ווען דער שניי איז צעגאנגען, דער ווינטער האט אפגעטראטן זיין ארט דעם פרילינג און דער פארמער קלייבט צוזאמען זיינע מכשירים ארויסצוגיין אין פעלד טוט ער עס אן חשק, קאלט, פאר־פראַרן. ער טראכט: ווער ווייס, אפשר איז דאס דער לעצטער מאל פון מיין אר־בעטן אויפן פעלד. ווען חלילה נאך א יאר אזא, זיינען מיר פארפאלן. מען ווערט פעסימיסטיש, אזוי דיינקען די עלטערע.

דאס יוגנט אבער וויל פון קיין שטרויכ־לונגען ניט טראכטן. ער רייסט זיך צום לעבן, צו ארבעט און פארגעניגן, אים שטעלט קיין זאך ניט אפ. ער איז גרייט מיט זיינע יונגע און אומדערשראקענע קרעפטן קעמפן אויך קעגן דער נאטור, און איז זיכער אז ער וועט אלעם אי־בערקומען, ער איז שטארק און מוטיק, לעבט מיטן הוה און שרעקט זיך ניט פארן עתיד. אין די קאלאניעס מערקט זיך א געוויסער תהום, א חלוקי דעות, אן אפגעפרעמדקייט אביסל צווישן דעם עלטערן דור און דעם יונגן. אין דער צייט

ווען די עלטערע פלעגן זיך צוזאמענ־קלייבן און טראכטן: "מאין יבוא עז־רם", ווי צו פארבעסערן די לאגע, פלעגט די יוגנט איינארדענען פארוויילונגען און פארברייינגען גאנץ פריילאך. אויף דער פראגע פון די עלטערן: "השמחה מאין תמצא"? — פלעגט די יוגנט אויך ענט־פערן מיט א פראגע: — וואס וועט העל־פען אונזער זארג? "הזמן קצר, והמלאכה מרובה" — דער לעבן גייט אוועק און מען קאן אים ניט כאפן, גאט איז א פאטער, זאל ער זארגן, עס לאזט זיך אויס אז דאס יוגנט האט מער בטחון און דאס מאכט פריילאך זייער יונגן לעבן.

אויך די שול קינדער האבן געבעטן זייער רב'ן צו צוגרייטן א פורים פאר־שטעלונג: אפשר וועלן זייערע עלטע־רען אויף א ווייל פארגעסן די שלעכטע צייט און אביסל פריילאכער ווערן. דער קאנצערט איז געווען גרייט, נאר צוליב דעם טויט פון דעם חשוב'ן ר' אליקום סיגל איז ער אפגעלייגט געווארן אויף חל המועד פסח.

זונטאג דעם פינפטן אפריל איז דער קינדער קאנצערט פארגעקומען.

"דער צוריקקער צום אידנטום" — א שפיל אין צוויי אקטן מיט פילע בילדער אין וועלכע עס קומט אריין אויך פורים שפילער — פארפאסט פון ל. לעווינסאן.

די שול איז געווען געפאקט צוזאמען מיטן עזרת נשים. די גאנצע אידישע באפעלקערונג פון אידנברידזש, רידזשדייל און ברוקבוי זיינען אנוועזנד געווען. די קארס וועלכע האבן מארשירט איינע נאך די אנדערע צום שול האבן געמאכט פאר־געסן אויף א ווייל אז מיר לעבן אין א קאנטרי. עס האט זיך געפילט א יום־טוב אין שול. דער טעגלאכער לעבן איז אראפ אויף א ווייל פון זיין ארט און א היילקייט האט פארנומען זיין פלאץ. פונקט 8.30 אין אוונט האט זיך דער פארהאנג אויפגעהויבן מיט דעם געזאנג פון "התקוה", דער עולם האט עס גלייך אונטערגענכאפט. א פריילאכקייט האט באהערשט אלעמען און דערנאך האט זיך אנגעפאנגען דער קאנצערט.

א פארגעניגן איז געווען צו זעען ווי די קינדער פון קליין ביז גרוים האבן זיך מוטיק געהאלטן אויף דער בינע און וואס פאר א געשמאקן און זאפטיקן אי־דיש זיי האבן גערעדט. עס האבן גע־ברענט די אויגעלאך און עס האבן גע־לויכטן די פנים'לאך. יעדערער איז גע־ווען וואונדערבאר אויף זיין ארט. די על־טערן זיינען באצויבערט געווארן הערנ־דיק די דעקלאמאציעס, געזאנג און דעם וואונדער שיינעם שפילן (ווענן דער שפיל זעלבסט וועל איך שרייבן שפעטער). דער עיקר פון די פורים שפילער.

דער קעניג אחשורוש, געשפילט פון וואלף וויקער, האט אויסגעדריקט דעם אמת'ן טיפ פון א דעספאט, וועלכער וויל פון קיין זאך ניט וויסן ווי נאר פון פארגעניגן און ער האט געמאכט זייער א גוטן איינדרוק. המן, געשפילט פון נחום וויקער, איז געווען זייער גוט און ער האט אויסגעדריקט דעם אמת'ן המן ווען ער האט געווארפן גורל ווען צו פארניכטן די אידן און עס איז געווען וואונדערבאר שיין.

אסתר, געשפילט פון דבורה אבראַיס־קע האט באצויבערט אלעמען מיט איר שפילן. איר געזאנג איידער זי איז גע־

QUEENS THEATRE

מיטוואָך אָוונט מאי 6טן

א גרויסער יום טוב פאר א גרויסער קינסטלערן

וויניפעגער ליבלינג

עני ליליען

זי שפילט

"א קינד פון דער גאס"

(אדער די שבועה)

פון וויליאם סיגאל

לעצטער פרייטאג און שבת מאי 8 און 9

גוד ביי

יעקב קאהן (בערלין) קאמפ.

אין דער בעסטער און שטארקסטער פראדאקשאן

"א נאכט קלוב אין ניו יאָרק

אידן, גרייט זיך אלע צו הערן

"קול שופר"

NEW PALACE THEATRE

היינט ווערט געוויזן (רושענעראל)

עדי קאנטאר אין

"וואָהופּי"

פיאנא רעסיטל

ביי די

אינגערע פיופלס פון

לידא אמאנסקי סליטער

היינט, 8.15 אוונט

אין באל רום פון

ראיאל אלעקסאנדרא האטעל

טיקעטס צו באקומען בוי די פיופלס, אדער אין סטודיא, 37 קאטידראל עוו. טעלעפאן 53 179

פעלער אויסבעסערונג

אין דער תשובה פון מר. ש. גאלדמאן צו מר. בוכהאלטער, וואס איז געווען אפ־געדרוקט אין "דאס אידישע ווארט", לעצ־טען פרייטאג, מאי 1טן, האט געדארפט זיין: "או שמנהג לבחור ב מ י שירצו", אנשטאט (בני שירצו), ווי עס איז געווען גע־דרוקט.

די ליידיס אקזילערי פון דער שטאט קאמיטע

וועט דורכפירן א

ל"ג בעומר פארטי

און

מוזיקאלישע פראגראם

מארגן (דינסטאג) מאי 5טן

8.30 אוונט

אין גרויסן תלמוד תורה זאל

(טשארלס און פלארא)

אלע זיינען איינגעלאדן

"וואהופי" אין פעלעס טעאטער

היינט וועלן די פעלעס טעאטער פאטרא־ניזירער האבן די געלעגנהייט צו אמוזירן זיך זעענדיק דאס בילד "וואהופי" מיט דעם בארימטן אידישן קאמיקער, עדי קאנ־טאר, אין דער הויפט ראל.

"וואהופי" איז איינע פון די אמוזירנדיק־סטע בילדער וואס איז פראדוצירט גע־ווארן פאר דעם רייידנדיקן לייוונט און עדי קאנטאר קערט איבער וועלטן אין דעם דאזיקן בילד, און ביי א געוויסער סצענע אין א געוויסן מאמענט רעדט ער אידיש. לאזט ניט דורך די געלעגנהייט צו זעען "וואהופי". עס ווערט אויך געוויזן א קאמעדיע, נייעס און 'סעלעקטעד שארטס.'

גאנגען צום קעניג האט אלעמענס הער־צער גערירט. איר קאסטיום איז געווען פראכטפול און אלע באוועגונגען אירע זיינען געווען מיט פולן טאקט. — ווען זי האט געבעטן דעם קעניג אויף טיי — און ווען זי האט אים דערקלערט אז זי איז א אידישע טאכטער איז געווען פול מיט חן און פראכט. און ועל כולם, — מרדכי, געשפילט פון ראבערט גיטלין. דאס בילד ווען ער איז ארומגעגאנגען מיט א זאק אויף די פלייצעס און געשריען: — אידן טוט תשובה, איין גאט קאן אייך העלפן — איז נאך ניט פארגעסן געווארן. זיין געזאנג, א לויב צו גאט און געבעטן אז גאט זאל אסתר'ן געבן חן אין דעם קעניגס אויגן, האבן געבראכט צו טרערן. פילע האבן געוויינט. ער איז געווען וואונדערבאר אומעטום. בכלל איז ער זייער א פיאיקער און טויגט זיך אויס אין אלע ראלן.

אלע ווי איינער, האבן אויסגעדריקט א דאנק און צופרידנהייט מיט די רוישי־קע אפלאדיסמענטן צו די קינדער און אויך צו זייער רב'ן פאר זיין ארבעט.

מר. דוד וויקער, א פאטער פון קינדער וועלכע האבן גענומען אן אנטייל אין דער שפיל האט אויסגעדריקט אין זיין נאמען און אין דעם נאמען פון די עלטערן א דאנק צו דעם רב'ן און די קינדער.

פריילאכע, מיט א געפיל פון פארגעניגן, זיינען די עלטערן זיך צוגאנגען פון שול. די יוגנט האט פארבראכט עד עלות השחר.

ל. לעווינסאן

קלאסיפייד סעקשען
Classified Section

ספעציעלע פרייזן פאר אדווערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפטיילונג:

איין מאל, 5 ס. פער "אנייט לייז" — פאר 3 מאנאטן, $2.15
פאר א וואך, 20 ס. " — פאר 6 מאנאטן, $4.00
פאר א מאנאט, 75 ס. " — פאר 1 יאר, $7.50

:: צו פארקויפן ::
FOR SALE

א 7 רום פולי מאדערן הויז, סאליד בריק, אין רעדוואוד, ניט ווייט פון מיין סטריט. פרייז $3,200. א גרויסער בארגען.

א 5 רום נייע באנגאלאו, מיט א סאן רום, אין א גוטן לאקיישאן, ניט ווייט פון מיין סטריט. פרייז $4,700. א גרויסע מציאה.

סוויטס צו פארענטן אין די בעסטע בלאקס, פון 2 ביז 5 רומס. רענט זייער ריזאנאייבל.

געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט. אינשורענס פאר אלערליי צוועקן.

Sheps Agencies Ltd.

804 מיין סטריט

טעלעפאנס 55 761 און 53 807

צו פארקויפן אויף עסער עוועניו, ריווער־סייד פון הענדערסאן האיוועי, א פינף רום סעמי מאדערן באנגאלאו, 90 פוס פראנטעדזש, טשיקען הויז, גאראדזש, גרינהויז, הייסע וואסער באהייצונג, איי־גענטימער טראנספערירט, קליר טייטל. פרייז $2,200.00.

טעלעפאן 503 772

קויפט איר א קאר?

איך קאן פאר אייך איינשפארן פון 25 ביז 30 פראצענט אויף נייע און גענוצטע קארס. קארס איבערגעאנגענע פון האנט צו האנט אויסשליסלאך. אייער קאר ווערט אריינגענומען אין טרייד, לייכטע טערמס. זיך ווענדן צו

וויליאם ספיוואק

טעלעפאן 27 986

צו פארקויפן א גוט גייענדע קאנטרי דזשענעראל סטאר צו א רייט אויפן דא־לאר, נייער סטאק, גוטע פיקסטשורס. אוי־זאך אנדערע ביזנעס. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 5635.

געשעפט געלעגנהייט
Business Opportunities

צו איבערגעבן א סטאר מיט 4 רומס, אדער די סטאר אליין. רענט ביליק, סטאק און פיקסטשורס ארום $175. קאן מאכן א לעבן. זיך ווענדן אין 711 סעלקירק עווע.

קאנפעקשאנערי און גראסערי, בעסטער לאקיישאן אין שטאט, רענט מיט מאדער־נעם 4 רום סוויט און גאראדזש $47.50. סטאק און פיקסטשורס בלויז $1,000. דאס וועט שנעל פארקויפט ווערן, זעט אונז היינט.

גראסערי און קאנפעקשאנערי, סטאק און פיקסטשורס $750. בילדינג מיט פיר מאדערנע רומס, $2,300. לייכטע באדינ־גונגען. גוטער לאקיישאן.

אויב איר ווילט א געשעפט, זעט

ח. פערלמאן און נ. זעלטשען

MUTUAL AGENCIES

874 Main St. Phone 51 000

פארן בית יתומים

רעדאקציע, "דאס אידישע ווארט".

חשוב'ע הערן: —

איך שיק אייך א מאני אָרדער אויף 3 דאלאר וואס מען האט מיר געגעבן איבער־צושיקן פאר דעם "האנאר ראל קאל" פון מערב קאנאדער אידישן בית יתומים אין וויניפעג.

די פאלגנדע פרויען האבן בייגעשטייערט צו איין דאלאר: מרס. א. באסין, מרס. מ. בארסקי און מרס. שארף.

מיט אכטונג,

א. באסין, רעדזשיינא, סאסק.

ברכה דינה עדעל ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל צו דער פאמי־ליע אין זייער גרויסן פארלוסט. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מרס. חנה דראגושען און פאמיליע

לייב גלאנץ ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל צו דער אלמנה און די קינדער אין זייער גרויסן פארלוסט. מיר ווינשן זיי גע־טרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

חברה לינת הצדק וביקור חולים אף וויניפעג

לייב גלאנץ ע"ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפ־סטען מיטגעפיל אויף דעם פאר־לוסט פון אונזער אנקל לייב גלאנץ ע"ק. מיר ווינשן דער גאנ־צער משפחה געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס.

סעם דייטער

קענארא, אנט.

:: פערזענלאכעס ::
PERSONAL

לייף אינשורענס

בעסער צו האבן א פאליסי און ניט דארפן עס, איידער דארפן דאס און ניט האבן.

P. A. TEMPLETON

807 Electric Railway Chambers

Phone 89 688

היים און אפיס פורניטשור פארלאנגט

פאר מזומן געלט.

KILSHAW'S

Auctioneers

Canada Bldg. Phone 29 040

AACTIVE MESSENGER & TRANSFER

פורניטשור געמופט

PH. 26 062 121 ALBERT ST.

סעקאנד הענד קעש רעדזשיסטערס

אויב איר זוכט א גוטן סעקאנד הענד קעש רעדזשיסטער, קומט און זעט אונזער גרויסן סטאק פון גענוצטע רעדזשיסטערס צו זייער ספעציעלע נידריקע פרייזן. לייכטע טערמינען. קיין אינטערעסט. און יעדער רעדזשיסטער איז גאראנטירט.

PHONE 86 293 354 DONALD ST.

THE NATIONAL CASH REGISTER COMPANY OF CANADA, LIMITED

:: צו פארדינגען ::
FOR RENT

צו פארענטן א שיינעם דריי רום סוויט אין באלטיק אפארטמענט. מעסיקע רענט. זיך ווענדן צום קערטייקער, סוויט "די", טעלעפאן 56 668.

צו פארענטן א זעקס רום מאדערנע הויז. זיך ווענדן צו

MISS PATTERSON—465 Flora Ave.

צו פארענטן א גרויסע ליכטיקע רום, פאסיק פאר א באי אדער מיידל, מיט אדער אן בארד. נוצן דעם טעלעפאן. טעלעפאנירט 54 089, 382 עלפרעד עוועניו.

צו פארענטן א דאבל ליווינג רום, פאסיק פאר א פאר־פאלק. זיך ווענדן אין 251 פאלסאן עוועניו.

א באי זוכט ארבעט, האט עקספיריענס אין א דזשענעראל סטאר. רעדט און שרייבט ענגליש, דייטש און פויליש, גוטע רעפערענס. קליינער געהאלט. זיך ווענדן צו דאס אידישע ווארט באקס 5611.

3 רום סוויט צו איבערגעבן, מיט אדער אן פארניטשור, פאר ביליקן רענט. קאנט באזוכן צווישן 6 און 8 אוונט. אין סוויט 11 סעקשאן "איי" באלפוריא אפטס.

צו פארענטן א גרויסן, שיין מעבלירטן צימער אויף בעראוס עווע. לעבן מיין סט. מיט אדער אן בארד. טעלעפאן. אלע בא־קוועמלאכקייטן. טעלעפאנירט 51 652.

רעדוואוד אפארטמענטס

קארנער נארט מיין און קאלעדזש. גרוי־סע 4 רום סוויטס, פון $47.50 ביז $55. מיט עלעקטריק רעפרידזשערייטאן. טעלע־פאנירט צום קערטייקער 55 175 אדער צו די רענטאל איידזשענטס

THE EMPIRE LOAN CO.

Phone 26 365

צו פארענטן 5 רומס, פולי מאדערן, מיט א גאראדזש, אין 606 מאניטאבא עוועניו, טעלעפאן 54 146.

צו פארענטן 1 אדער 2 רומס מיט אלע באקוועמלאכקייטן, אויך נוצן פון טעלע־פאן, אין סוויט 4 אליווער קאורט, 282 מאונטען עווע. טעלעפאנירט 53 410.

ארבעטער פארלאנגט
HELP WANTED

פארלאנגט א קלארק פאר א דזשענעראל סטאר, זאל קאנען ריכטיק די ענגלישע שפראך און אויך זיין פאסיק צו קארעס־פאנדירן אין ענגליש. זאל אויך קאנען ריי־דען דייטש און רוטעניש. דער פאסיקער מאן זאל זיך ווענדן צו

A. SHNIDER

Inglis - Manitoba

גוטע באדינונג צו מעסיקע פרייזן

אויב איר דארפט איבערמופן, אדער וועל־כע עס איז טראנספער ארבעט, טעלעפאנירט צו

סימקינס טראנספער, 52 540

איר וועט זיין זייער צופרידן ארדערט ביי אונז אייערע

האלץ

די בעסטע האלץ צו ביליקע פרייזן

SIMKIN'S TRANSFER

456 STELLA AVE. PHONE 52 540

מיר גאראנטירן דעם זייגער צו גיין ריכטיק אדער געלט צוריק

ב. טשערניאק

זייגערמאכער

35 יאר עקספיריענס, 5 יאר ביי איטאנס.

נעמט אן ארבעט צו ביליקע פרייזן

מיר קומען נאך דער ארבעט און ברענגען עס צוריק

561 סעלקירק עוו. טעלעפאן 56 691

אדווערטייזט אין "דאס אידישע ווארט" — עס וועט זיך אייך באצאלן

ראַדיאָ קונים

ארום 100 נייע ראדיאס דארפן אפגעראמט ווערן באלד

סייל פאר איין וואָך

בלויז פאר איין וואך, אנפאנגענדיק איצט, און וועט זיך ענדיקן שבת דעם 9טן מאי, 10 אזייגער אין אוונט. מיר באטן אן

אזוי פיל ווי $95.00 פאר אייער אלטער ראדיא אדער פאנאגראף

אלס א טייל אפצאל אויף וועלכער עס איז פון די נייע 1931

ראדיאס און קאמבינייישאנס. אלע אינסטרומענטן זיינען גע־מאכט געווארן פון ראיעלע פירמעס. עס איז דא בלויז א באגרע־ניצטע צאל אזוי, אז דער פריער קונה וועט האבן די געלעגנהייט.

פירמע	ליסט פרייז	אויסבייט	נעט פרייז
דע פארעסט קראסלי			
בראק	$158.00	$46	$112.00
טרובאדאר (קאמבינייישאן)	$289.00	$64	$225.00
עלדזשין (קאמבינייישאן)	$238.00	$43	$195.00
מינסטרעל (קאמבינייישאן)	$395.00	$95	$300.00
דזשענעראל עלעקטריק			
סטודיא טי־41	$159.00	$45	$114.00
מאדזשעסטיק			
נומער 52 סופערהעטעראדיין	$169.00	$50	$119.00
נ. 31 מאנטעל	$109.00	$30	$ 79.00
נ. 131	$245.00	$75	$170.00
נ. 233 (קאמבינייישאן)	$415.00	$90	$325.00
מארקאני			
נ. 23 (קאמבינייישאן)	$385.00	$90	$295.00
ראדזשערס			
נ. 620	$139.00	$40	$ 99.00
נ. 640	$230.00	$60	$170.00
נ. 680 (קאמבינייישאן)	$365.00	$70	$295.00
ספארטאן			
נ. 410 מאנטעל	$112.50	$35	$ 77.50
נ. 420	$136.50	$37	$ 99.50
נ. 610 האיבאי	$242.50	$73	$169.50
נ. 593	$173.50	$30	$143.50
נ. 235 (אוטאמאטיק קאמבינייישאן)	$447.00	$60	$387.00
וויקטאר			
נ. 57 (קאמבינייישאן)	$397.50	$60	$337.50
נ. 35	$247.50	$40	$207.50
נ. 15	$185.00	$26	$159.00

טערמס אזוי נידעריק ווי $10 קעש, $2 וועכנטלאך. מעקליין פרייזן שליסן איין טיובס, טעכניקערס באדינונגען און אינסטאלירונג צו אייער עריאל.

J.J.H. McLEAN & CO LTD.

סטאר אפן שבת ביז 10 אוונט

329 PORTAGE AVE. 419 ACADEMY ROAD